

Vilniaus Universiteto Teisės fakulteto

Baudžiamosios justicijos katedra

Algirdas Kievišas

V kurso, baudžiamosios teisės

Studijų šakos studento

Magistro darbas

Baudžiamoji atsakomybė už kriptovaliutos vagystę

Criminal Liability for Theft of Cryptocurrency

Vadovas: Lekt. Darius Prapiestis

Recenzentė: Doc. Dr. Andželika Vosyliūtė

Vilnius

2022

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame magistro darbe bus analizuojama kriptovaliutos sąvoka, galimos rūšys bei jos specifika siekiant atskleisti kriptovaliutos sampratą. Taip pat bus mėginama nustatyti, ar kriptovaliuta gali būti laikoma vagystės nusikalstamos veikos dalyku bei galimus teorinius ir praktinius kriptovaliutos vagystės modelius pagal BK 178 straipsnyje įtvirtintas vagystės sudėtis. Nagrinėjant Lietuvos Respublikos, užsienio valstybių, tarptautinių bei viršnacionalinių institucijų priimtus teisinius aktus, kitus aktus ir užsienio valstybių teismų praktiką bus siekiama nustatyti ar kriptovaliuta gali būti traktuojama, kaip atskiros rūšies turtas, kuris galėtų būti pripažintas nuosavybės teisės objektu pagal Lietuvos Respublikos BK 178 str.

Pagrindiniai žodžiai: kriptovaliuta, virtualioji valiuta, nusikaltimas, nusikalstama veika, turtas, vagystė, vagystės dalykas.

This work consists of the analysis the concept of cryptocurrency by providing it's definition, possible clasifiction and the specific aspects of cryptocurrency, also examining the possibility of cryptocurrency to be a subject of matter by article 178 of Criminal Code of the Republic of Lithuania. By studying national legal acts of the Republic of Lithuania, forgein states, international and supranational level established legal acts and other acts, scientific material and forgein country judicial descisions, it's aimed to determin whether cryptocurrency can be recognised as a separate type of property that could be the subject of a crimminal offece - theft under the Article 178 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania.

Keywords: cryptocurrency, virtual currency, criminal offence, crime, property, theft, the subject matter of theft.

TURINYS

IŽANGA	2
1. KRIPTOVALIUTOS SAMPRATA	6
1.1 Kripto valiutos sąvoka	6
1.2 Kripto valiutų rūšys	11
1.3 Kripto valiutos ypatumai	14
2. KRIPTOVALIUTA, KAIP VAGYSTĖS DALYKAS.....	19
2.1 Kripto valiuta BK 178 str. kontekste	19
2.2 Kripto valiutų vagystės objektyvieji ir subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai.....	27
IŠVADOS	38
PASIŪLYMAI.....	40
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	41
SANTRAUKA.....	52
ANNOTATION	53
PRIEDAS Nr. 1	54

IŽANGA

Magistro darbo temos aktualumas.

Žmonėms istoriškai atitinkamuose sektoriuose susiduriant su įvairiausiais iššūkiais, visuomet buvo ieškomas inovatyvus problemos sprendimas, galintis pateikti atsakymą išsprendžiant ne tik vietinę, tačiau kartais ir globaliu mastu egzistuojančią problemą. 2009 m. pirmosios Bitcoin kriptovaliutos autorius (ar jų grupė) atsižvelgdamas į tuometinę finansinę krizę pateikė problemos sprendimą sukurdamas įrankį, kurio pagalba žmonės galėtų patys spręsti savo pinigų likimą ir taip lengviau integruotis į finansų rinką. Praėjus daugiau nei dešimtmečiui praktika parodė, kad kriptovaliutos susilaukė nemažai dėmesio ne tik iš asmenų, ieškančių naujų galimybių disponuoti pinigais, ar lengvai praturtėti tradicinėje centralizuotoje finansų sistemoje, ar teikti naujo pobūdžio paslaugas, bet ir susilaukė nemažai dėmesio iš nusikalstamo pasaulio atstovų. Pagal 2021 m. statistiką kriptovaliutų rinkoje kibernetiniai nusikaltėliai įvykdė apie 250 kriptovaliutų vagysčių, taip bendrai pagrobdami kriptovaliutų už ~3,2 milijardo eurų, kas prilygsta beveik 1/6 Lietuvos Respublikos valstybės biudžetui, numatytam 2021 m. (Priedas Nr.1) (Finmin.lrv.lt). Tačiau, kaip ir kiekvienos statistikos, siekiančios pateikti duomenis dėl realios kriminogeninės padėties, nurodytoji nepateikia 100% tikslios informacijos, nes tokio pobūdžio nusikaltimai pasižymi itin dideliu latentiskumu. Latentiškumas šiame kontekste yra siejamas su kriptovaliutų pseudo-anonimiška prigimtimi, dėl ko vis daugiau asmenų įsitraukia į kibernetinių nusikaltėlių gretas. Covid-19 pandemija suvaržydama pasaulyje laisvo judėjimo galimybę parodė, jog nusikaltėliai atranda vis naujų būdų nepagrįstai praturtėti. Tai patvirtina beveik 17 kartų labiau išaugęs kriptovaliutų vagysčių skaičius nuo 2015 metų (Priedas Nr. 1). Didesnis dėmesys kriptovaliutų teisiniam reguliavimui yra skiriamas iš pinigų plovimo prevencijos perspektyvos arba mėginimų adaptuoti kripto turto rinką į tradicines valstybių finansų sistemas (Priedas Nr.1) (Finmin.lrv.lt). Tačiau teisės aktų leidėjui turėtų būti aktualu ir tai, jog nesant atitinkamų priemonių, kuriomis būtų galima užtikrinti kripto turto rinkos dalyvių teisių apsaugą, palaikyti tokios rinkos tvarumą ir stabilumą gali būti lygiai toks pat naujas iššūkis, kaip ir kriptovaliutos atsiradimas.

Darbo originalumas:

Šaltinių, kuriuose būtų analizuojama kriptovaliuta analizė, parodė, kad kriptovaliutoms nuo 2009 m. daugiausia mokslinio ir publicistinio pobūdžio straipsnių, rekomendacijų ir kitų aktų

buvo išleista iš ekonomikos, mokesčių teisės, buhalterijos, ekonomikos, matematikos bei pinigų plovimo ir teroristų veiklos finansavimo prevencijos pusės. Iš teisės mokslų darbų perspektyvos, kuriuose būtų analizuojamos kriptovaliutos yra išties nedaug. Per pastaruosius 3 metus Vilniaus Universiteto teisės fakultete buvo parašyti trys baigiamieji magistro darbai, kuriuose buvo analizuojamas kriptovaliutos teisinis statusas skirtingų teisės šakų kontekstuose. 2019 m. magistro darbe: „Kriptovaliutos ir jų apmokestinimas“ kriptovaliutos buvo nagrinėjamos iš Finansų ir mokesčių teisės šakos perspektyvos siekiant nustatyti kriptovaliutų apmokestinimo galimybes. Tais pačiais metais komercinės teisės magistro baigiamajame darbe: „Kriptovaliutos: teisinis statusas bei reglamentavimo problemos“ buvo nagrinėjama kriptovaliutos teisinio statuso ir teisinio reglamentavimo probleminiai aspektai. Trečiajame magistro darbe: „Kriptovaliuta kaip nusikalstamos veikos dalykas“, parašytame 2021 m. buvo siekiama identifikuoti galimybę pripažinti kriptovaliutą, kaip atskirų kategorijų nusikalstamų veikų dalyką. 2018 m. Mykolo Romerio Universitete buvo apginti 2 baigiamieji magistro darbai, kurių tematikoje buvo nagrinėjama kriptovaliuta. 2018 m. buvo parašytas magistro darbas tema: „Kriptovaliutos: teisinio reguliavimo poreikis ir galimi modeliai“, kuriame buvo nagrinėjamos kriptovaliutų teisinio reguliavimo perspektyvos. 2020 m. to paties universiteto teisės mokyklos, baudžiamosios teisės ir proceso institute buvo apgintas baigiamasis magistro darbas: „Sukčiavimai Elektroninėje erdvėje: kriminologiniai aspektai“, kuriame buvo išanalizuoti sukčiavimo elektroninėje erdvėje aspektai. Taigi matyti, jog iš baudžiamosios teisės mokslo, ar mokslinio pobūdžio darbų, kuriuose būtų nagrinėjama kriptovaliuta šiuo metu yra vos keletas. Pažymėtina, kad atliekant teismų praktikos paiešką ir išanalizavus 64 bendrosios kompetencijos teismų baigiamuosius aktus, iš kurių: 44 nuosprendžiai I-sios instancijos teismų; 18 apeliacinių teismų ir 2 Kasacinio teismo nutarimai, laikotarpyje nuo 2018 m. iki 2021 m. buvo pastebėta, kad vieninteliai teismų pateikti argumentai dėl kriptovaliutų, buvo jos panaudojimas, kaip atsiskaitymo priemonės už daiktus išimtus už apyvartos, kontekste. Taigi šis baigiamasis magistro darbas baudžiamosios teisės mokslo srityje bus vienas iš pirmųjų, kuriame kriptovaliuta bus analizuojama tiesiogiai konkrečios nusikalstamos veikos - vagystės atžvilgiu.

Tyrimo objektas: kriptovaliuta, kaip nusikalstamos veikos - vagystės dalykas.

Darbo tikslas: nustatyti ar kriptovaliuta gali būti pripažįstama vagystės nusikalstamos veikos dalyku.

Darbo uždaviniai:

1) Išanalizavus kriptovaliutos sąvoką, galimas jos rūšis bei specifinius aspektus, pateikti kriptovaliutos sampratą.

2). Nustatyti, ar kriptovaliuta yra pripažįstama turtu, turinčiu unikalių požymių.

3) Nustatyti, ar kriptovaliuta gali būti pripažinta nusikalstamos veikos dalyku pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnį.

4) Išanalizuoti ir pateikti, kaip gali būti nustatoma nuosavybės teisė į kriptovaliutą .

5) Išanalizuoti ir nustatyti galimus teorinius ir praktinius kriptovaliutų vagystės modelius pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnyje įtvirtintas atskiras vagystės nusikalstamų veikų sudėtis.

Darbo metodologija.

1. Analitinis ir loginis metodai bus naudojami tiriant Lietuvos Respublikos, užsienio valstybių teisės aktus ir teismų praktiką bei viršnacionaliniu lygmeniu veikiančių institucijų priimtus aktus, kuriuose yra minima kriptovaliutos sąvoka ir kiti su ja susiję aspektai, analizuojant kriptovaliutos sampratą bei siekiant nustatyti ar kriptovaliuta gali būti pripažįstama turtu, turinčiu unikalių požymių.

2. Lyginamasis metodas šiame darbe bus naudojamas siekiant pateikti bendrinę kriptovaliutos sąvoką išanalizavus Lietuvos Respublikos nacionalinius teisės aktus, užsienio valstybių teisės aktus bei teismų praktiką ir viršnacionaliniu lygmeniu veikiančių institucijų priimtus aktus, kuriuose yra nurodomas kriptovaliutos apibrėžimas.

3. Sisteminės analizės ir apibendrinimo metodų pagalba bus siekiama nustatyti, ar kriptovaliuta gali būti pripažįstama vagystės nusikalstamos veikos dalyku bei identifikuoti galimus teorinius ir praktinius nusikalstamų veikų modelius, įtvirtintus Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 1-4 dalyse, kuomet nusikalstamos veikos sudėties dalykas yra kriptovaliuta.

Svarbiausi šaltiniai

Šiame rašto darbe išskirtinės reikšmės vienam ar keliems šaltiniams suteikti nepavyko, kadangi kiekvienas iš jų turėjo svarbų indelį atliekant analizes dėl skirtingo pobūdžio aspektų. Viso darbo kontekste svarbią reikšmę turėjo Lietuvos Respublikos nacionaliniai teisės aktai, užsienio valstybių teisės aktai ir teismų praktika, kur yra pateikiami kriptovaliutų apibrėžimai. Taip pat svarbią reikšmę turėjo ir užsienio valstybių teismų praktika bei tarptautinių ir viršnacionalinių lygmeniu veikiančių institucijų priimti teisinę galią turintys aktai arba kitokio

pobūdžio aktai, tokie kaip biuleteniai, rekomendacijos, analitinio ir publicistinio pobūdžio straipsniai. Be kita ko analizuojant kriptovaliutų vagystės galimus modelius pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio 1-4 dalyse įtvirtintas vagystės nusikalstamos veikos sudėtis, svarbią reikšmę turėjo baudžiamosios teisės mokslininkų darbai, kurie formavo baudžiamosios teisės doktriną vagystės nusikalstamos veikos sudėčių atskirais klausimais, ir žinoma Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo teismo jurisprudencija.

1. KRIPTOVALIUTOS SAMPRATA

2008 m. lapkričio 1 dieną nežinomas asmuo arba asmenų grupė pasivadinęs/ę Satoshi Nakamoto pseudonimu viename iš savo laiškų teigė, jog šiuo metu yra dirbama ties nauja elektroninių pinigų mokėjimo sistema, kuri yra visapusiškai tiesioginio veikimo (*angl. peer to peer*) be jokios trečiosios šalies (Nakamoto S., Bitcoin 2009) Taip buvo apibūdinta pirmoji pasaulį išvydusi kriptovaliuta – Bitcoin. Šis terminas atsirado sujungiant du anglų kalbos žodžius, t.y. kompiuterinis atminties vienetas (*angl. bit*) ir moneta, pinigai (*angl. Coin*) (Galushka, Pakon, 2017). Praėjus daugiau nei dešimtmečiui neabejotinai galima teigti, kad nuo senų laikų pasauliui priimtos centralizuotos finansų sistemos greta jos visu pajėgumu sėkmingai funkcionuoja ir decentralizuota finansų sistema, kuri veikia pagal atitinkamą kompiuterinį protokolą ir nereikalauja jokio centrinio subjekto priežiūros, kad galėtų nepertraukiamai funkcionuoti.

Covid-19 pandemija parodė ne tik kriptovaliutų rinkos vartotojų, bet ir finansinių, valstybės valdžios bei teisėsaugos institucijų silpnąsias puses mėginant kovoti su nusikalstamumu baudžiamosiomis teisinėmis priemonėmis. Žvelgiant į šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą (Toliau – BK) vargu ar jį atsivertęs eilinis žmogus ar net gi teisininkas, galėtų be abejonės vienareikšmiškai teigti, jog asmuo, praradęs savo turimas kriptovaliutas dėl kito asmens padarytų nusikalstamų veiksmų galės apginti savo teises ir teisėtus interesus Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka (Lietuvos Respublikos Baudžiamasis Kodeksas, 2002). Kadangi pagrindinis šio darbo objektas yra kriptovaliuta nusikalstamos veikos (Toliau – NV) – vagystės kontekste, tai prieš pradėdant analizuoti kriptovaliutų vagystės baudžiamumo klausimą visu pirma aptarsime, kas gi yra ta kriptovaliuta, kokios yra jos rūšys bei kriptovaliutų ypatumus.

1.1 Kriptovaliutos sąvoka

Terminas kriptovaliuta yra santykinai naujas, kurio ištakos yra siejamos su dvidešimt pirmojo amžiaus pradžia. Šis žodis susideda iš priešdėlio kripto (*graik. kryptos*), kuris reiškia paslėptas arba paslaptis, ir žodžio valiuta (*lot. currere*) reiškiančio judėjimą. Šiomis dienomis žodis kripto yra referuojamas į įvairius užšifravimo algoritmus ir kriptografines technikas, kurių paskirtis - apsaugoti tam tikrus duomenis suteikiant jiems didesnę anonimiškumo laipsnį. Žodis valiuta, yra suprantamas kaip tam tikra atsiskaitymo priemonė už prekes ar paslaugas, kuri yra

išleista ir kontroliuojama įgaliotos valstybinės institucijos. Taigi iš esmės būtų galima teigti jog terminas kriptovaliuta, atsižvelgiant į kilmę reiškia slaptą pinigų (valiutos) judėjimą. Tačiau tai dar nereiškia, jog turime globaliai priimtą konsensuą dėl kriptovaliutos apibrėžimo. Nuo pat pirmosios kriptovaliutos - Bitcoin atsiradimo, definicijos klausimas vis dar nėra pasiekęs kompromiso, tačiau laikui einant vis daugiau įtakingų institucijų iš skirtingų sektorių yra išreiškusios savo poziciją dėl kriptovaliutos sąvokos (Miliunec, 2019, p. 8). Prieš pradėdant nagrinėti Europos Sąjungos (Toliau – ES), tarptautinių ar atskirų valstybių valdžios institucijų priimtus aktus, rekomendacijas bei teisės aktus, manytina, kad yra tikslinga iš anksto apsibrėžti terminiją, kuri bus vartojama toliau siekiant pateikti kriptovaliutos definiciją. Žodžiai kriptovaliuta ir virtuali valiuta (*angl. virtual currency*) turi būti vartojami, kaip sinonimai, kadangi šio tipo valiutos pasižymi tuo, kad neturi fizinės formos. Pažymėtina, jog terminas skaitmeninė valiuta (*angl. digital currency*) nebus tapatinamas su prieš tai minėtais žodžiais, nes ne visos skaitmeninės valiutos yra virtualios valiutos ar kriptovaliutos, kadangi yra skaitmeninių valiutų (pvz. elektroniniai pinigai), kurios egzistuoja ir už virtualios erdvės ribų turėdamos fizinius parametrus (pvz: elektroninėje banko sąskaitoje esantys eurai, doleriai ir t.t.).

Analizuojant ES autoritetų institucijų priimtus aktus nebuvo pastebėtas termino kriptovaliuta vartojimas. Dar nuo 2009 m. kai tik atsirado Bitcoin, šis reiškinys buvo vadinamas virtualia valiuta, dėl jos išimtinio priklausomumo virtualiai erdvei (Kozych 2021, p. 18-22). Vėliau 2018 m. gegužės 30 d. sąvoka virtuali valiuta su savo definicija oficialiai buvo įtvirtinta Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2018/843, kuri dar kitaip žinoma kaip penktoji pinigų plovimo direktyva (Toliau – 5PPD) (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva, 2018). 2012 m. Europos Centrinis bankas (Toliau – ECB) buvo viena iš pirmųjų reguliacinių figūrų, kuri išsakė savo poziciją dėl kriptovaliutos, kaip naujos augančios tendencijos. Leidinyje Virtualiųjų valiutų schemos (*angl. Virtual currency schemes*) ECB nurodė, kad virtuali valiuta, tai nereguliuojami virtualūs pinigai, kurie yra išleisti ir kontroliuojami savo kūrėjo bei yra priimami ir naudojami konkrečios bendruomenės narių virtualioje erdvėje, kurie ją pripažįsta (Europos Centrinis Bankas, 2012). Analogiško tipo leidinyje 2015 m. ECB atsižvelgdamas į 2012 m. apžvalgoje aptartas kriptovaliutos charakteristikas nurodė, kad virtuali valiuta gali būti apibrėžiama, kaip skaitmeninė vertės išraiška, kuri esant atitinkamomis aplinkybėmis gali būti naudojama kaip alternatyva pinigams, tačiau nėra išleista centrinio banko, kredito ar elektroninių pinigų institucijos (Europos Centrinis Bankas, 2015). Analogišką poziciją ECB pateikiamoms pozicijoms, išreiškia ir

Tarptautinis valiutos fondas. Institucija nurodo, kad virtuali valiuta – skaitmeninė vertės išraiška, išleista privačių kūrėjų ir išreikšta savo apskaitos vienetais (Tarptautinis Valiutų Fondas, 2016). Pažymėtina ir tai, jog Pasaulio banko pozicija virtualių valiutų atžvilgiu atitinka jau prieš tai minėtų institucijų pateiktus apibrėžimus (Pasaulio Bankas, 2014). Taigi, kaip matyti viršnacionaliniu lygmeniu veikiančių finansinių institucijų pozicijos dėl virtualiosios valiutos apibrėžimo iš esmės yra identiškos.

Tarpyvyriausybė organizacija - Finansinių veiksmų darbo grupė (*angl. Financial Action Task Force (FATF)*), kurios pagrindinės veiklos sritys – standartų nustatymas ir teisės aktų leidyba kovoje prieš pinigų plovimą ir terorizmo finansavimą, 2014 metų vienoje iš savo ataskaitų nurodė, kad virtuali valiuta – tai skaitmeninės vertės išraiška, kuria galima prekiauti skaitmeniniu būdu ir funkcionuoja, kaip: 1) mainų priemonė (*angl. medium of exchange*); 2) apskaitos vienetas (*angl. unit of account*) arba; 3) vertės saugykla (*angl. store of value*), tačiau nėra pripažįstama atsiskaitymo priemone jokiaje jurisdikcijoje (Financial Action Task Force Report, 2014). ES iš pinigų plovimo prevencijos perspektyvos, kaip jau buvo minėta anksčiau, 5PPD oficialiai pareiškė, kad virtualioji valiuta - skaitmeninė vertės forma, kuri nėra išleista arba užtikrinta centrinio banko ar viešosios valdžios institucijos, yra nebūtinai susieta su teisės aktais nustatyta valiuta ir neturinti teisinio valiutos ar pinigų statuso, tačiau pripažįstama fizinių arba juridinių asmenų kaip atsiskaitymo priemone ir galinti būti perduodama, laikoma arba parduodama elektroniniu būdu. Taip pat šiame kontekste paminėtina ir kita 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu (Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva, 2019). Pagal direktyvos 2 str. c ir d dalis virtualioji valiuta yra suprantama, kaip skaitmeninis vertės pakaitalas, kurio neišdavė ar negarantavo nei centrinis bankas, nei valdžios institucija ir kuris nėra būtinai susietas su teisiškai nustatyta valiuta ir neturi teisinio valiutos ar pinigų statuso, tačiau kurį fiziniai ar juridiniai asmenys pripažįsta kaip atsiskaitymo priemonę ir kuris gali būti pervedamas, saugomas ir kuriuo gali būti prekiaujama elektroninėmis priemonėmis. Taigi galima pastebėti, kad tiek tarptautiniu, tiek viršnacionaliniu lygmeniu veikiančioms institucijoms prireikė daugiau nei dešimtmečio formuluojant teisinį kriptovaliutos apibrėžimą. Chronologiniu požiūriu, kriptovaliutos apibrėžimas laikui bėgant tapo vis platesnis ir apimantis savyje daugiau virtualią valiutą charakterizuojančių aspektų. Apžvelgus minėtų viršnacionalinių darinių aktuose pateikiamas kriptovaliutos definicijas, galima teigti, jog tarptautiniu ir viršnacionalinius lygmeniu

kripto valiuta/virtuali valiuta yra suprantama, kaip tik virtualioje erdvėje funkcionuojanti skaitmeninė vertės išraiška, kuri neturi legitimaus atsiskaitymo priemonės statuso, tačiau esant pripažinimui tarp vartotojų ji gali būti traktuojama kaip alternatyva pinigams ar teisėtai atsiskaitymo priemonei, ir yra nepriklausoma nuo jokios centrinės priežiūros institucijos ar jurisdikcijos.

Kodifikuotose Lietuvos Respublikos teisės aktuose kripto valiutos apibrėžimas nėra pateikiamas, tačiau galima pastebėti kripto valiutos apibrėžimų valstybinių institucijų bei atitinkamuose norminiuose teisės aktuose. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymo (Toliau - PPTFPĮ) 2 str. 22² dalyje yra nurodoma, kad virtualioji valiuta - skaitmeninę vertę turinti, bet teisinio valiutos ar pinigų statuso neturinti priemonė, kurios neleidžia ar už kurią nelaiduoja centrinis bankas ar kita valstybės institucija ir kuri nėra būtinai susieta su valiuta, tačiau kurią fiziniai ar juridiniai asmenys pripažįsta kaip mainų priemonę ir kuri gali būti pervedama, saugoma ir parduodama elektroninėmis priemonėmis (Lietuvos Respublikos Pinigų plovimo..., 1997). Pateikiamas apibrėžimas turinio prasme yra identiškas prieš tai analizuotų viršnacionaliniu lygmeniu veikiančių institucijų pateiktoms pozicijoms. Pažymėtina, jog 2020 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos Generalinis prokuroras priėmė įsakymą dėl proceso veiksmų su virtualiosiomis valiutomis atlikimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo, kuriame galima rasti virtualiosios valiutos apibrėžimą (Generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-384, 2020). Šiame dokumente nurodyta definicija yra tiesiogiai perkelta iš PPTFPĮ 2 str. 22² dalies. Panaši technika buvo pasirinkta ir 2020 m. gruodžio 17 d. Generalinio prokuroro įsakyme (Toliau – GPĮ) Nr. I-384 dėl Rekomendacijų dėl procesinio sprendimo perduoti ikiteisminio tyrimo metu paimtus daiktus, nurodytus Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso 93 str. 4 d., priėmimo ir patvirtinimo, tik šiuo atveju buvo įtvirtinta nukreipiančioji nuostata į PPTFPĮ dėl virtualiosios valiutos traktavimo (Generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-64, 2020). Iš mokesčių teisės perspektyvos, Valstybinė mokesčių inspekcija (Toliau – VMI) 2014 m. paaiškinimuose dėl virtualiųjų valiutų yra nurodžiusi, kad virtuali valiuta – tai decentralizuotai ar iš dalies decentralizuotai leidžiama atsiskaitymo priemonė, kurios leidimas įprastai nėra reguliuojamas jokios valstybės teisės aktais, už kurios leidimą nėra atsakingas atitinkamos valstybės įgaliotas asmuo, kurios privalomas priėmimas kaip atsiskaitymo priemonės nėra nustatytas jokiaje valstybėje, kurios kursą nustato paklausa ir pasiūla ir kurios leidimo ir / ar naudojimo sąlygose nėra nustatyta jokių papildomų įsipareigojimų suteikti kitas paslaugas (išskyrus nustatomą

pirmumo teisę atsiskaityti tokia valiuta) ir / ar patiekti prekes (Valstybinė Mokesčių Inspekcija, 2014). Finansų ir mokesčių teisės sritį reglamentuojančiuose teisės aktuose oficialus kriptovaliutos apibrėžimas nebuvo rastas, išskyrus prieš tai nurodytas apibrėžimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog VMI pateikiamoje sąvokoje yra pavartoti terminai decentralizuota ar iš dalies decentralizuota, kas nebuvo pastebėta prieš tai analizuotose dokumentuose. Decentralizacija arba dalinė decentralizacija kriptovaliutų kontekste reiškia, jog vartotojai technologijų pagalba gali atlikti pinigines operacijas tiesiogiai, nesinaudojant tarpininkaujančios – centrinės institucijos paslaugomis (Investopedia.com Decentralized Market). Analogišką nuomonę dėl pateikiamos kriptovaliutos sąvokos apibrėžimo palaiko ir Lietuvos Bankas (Lietuvos Bankas, 2019). Užsienio valstybių kontekste, tai Jungtinių Amerikos Valstijų (Toliau – JAV) Oregono administracinių taisyklių rinkinyje, skirsnyje dėl specifinio turto apibūdinimo – virtuali valiuta ar kriptovaliuta, 1 dalies a punkte kriptovaliuta yra apibrėžiama, kaip virtualiu ar skaitmeniniu formatu prieinama valiuta, kuri nėra išleista centrinio banko ar reguliuojama valdžios institucijų, tačiau funkcionuoja, kaip mainų priemonė (Oregon Administrative Rules).

Apžvelgus minėtus institucijų aktus bei teisinio pobūdžio dokumentus galima pastebėti, jog praktiškai kiekviename kriptovaliutos/virtualiosios valiutos apibrėžime yra išskiriami bendri bruožai, tokie kaip nepriklausymas jokiai institucijai ar jurisdikcijai, skaitmeninės vertės išraiška, išleista privačių asmenų, nepripažįstama pinigais ir t.t.. Kiekvienos definicijos konstrukcija ar turinys šiek skiriasi, tačiau pastebima jog išlaikomas apibrėžimo pastovumas. Pabrėžtina, kad daugelyje atveju nėra pateikiamas kriptovaliutos teisinis statusas, išskyrus tai, jog kriptovaliuta nėra teisėta atsiskaitymo priemonė ir negali būti prilyginama valstybės įgaliotų institucijų leidžiamiems pinigams. Taigi atsižvelgiant į anksčiau pateiktus kriptovaliutos apibrėžimus, manytina, jog tinkamiausia būtų kriptovaliutą apibrėžti, kaip centrinio banko nekontroliuojama ir autoritetingų valstybės valdžios institucijų nelaiduojama skaitmeninė vertės išraiška, kuri egzistuoja tik virtualioje erdvėje, neturi legitimaus pinigų ar valiutos statuso, tačiau esant pripažinimui ir pasitikėjimui tarp skirtingų šalių, virtuali valiuta yra pripažįstama, kaip civilinių teisinių santykių objektas, atsiskaitymo priemonė ar alternatyva pinigams.

1.2 Kriptovaliutų rūšys

Kadangi jau turime apsibrėžę, kas yra kriptovaliuta, toliau apžvelgsime galimas jos rūšis. Pažymėtina, jog 2022 m. kovo mėnesio pradžioje buvo užfiksuota daugiau nei 10,000 skirtingų kriptovaliutų, kurios egzistuoja virtualioje rinkoje (Statista.com Number of Cryptocurrencies Worldwide). Pateiktas skaičius yra labai dinamiškas, kadangi naujos kriptovaliutos vis yra išleidžiamos ir likviduojamos dėl jų nepopuliarumo. Atsižvelgiant į gausią virtualiųjų valiutų rinką toliau bus aptariamos kriptovaliutų rūšys pagal galimas klasifikacijas, atsižvelgiant į pačius bendriausius bruožus ir neišskiriant jų charakteristinių - techninių savybių. Norintiems pagilinti žinias dėl pavienių kriptovaliutų veikimo principų, jų sukūrimo tikslų ir kitų aspektų, rekomenduojama paskaityti Pasaulio ekonomikos forumo 2020 m. gruodžio mėnesį išleistą leidinį: *Crypto, What is it good for? An overview of Cryptocurrencu use cases* (World Economic Forum, 2020).

Prieš pradėdant aptarinėti rūšis svarbu paminėti, jog kriptovaliuta be kita ko pati yra specifinė virtualaus - kriptoturto kategorija. Kriptoturtas (*angl. crypto-asset*) – skaitmeninė vertės arba teisių išraiška, kurią galima perleisti ir laikyti elektroniniu būdu naudojant paskirstytojo registro ar panašią technologiją (Europos Komisijos Pasiūlymas, 2020). Terminas kriptoturtas yra skirtas apibūdinti virtualioje erdvėje figūruojantį turtą pačia bendriausia prasme. Kriptoturta galima klasifikuoti į kriptovaliutas/virtualias valiutas ir unikalius, nedalius, nekintamus žetonus. Nedalus žetonas, dar kitaip yra žinomas, kaip NFT (*angl. NFT – Non-Fungible token/Crypto Collectible*). Tai tokia kriptoturto rūšis kuri veikia išimtinai Ethereum blokų grandinės tinkle ir yra paremta konkrečiais skaitmeniniais daiktais ar prekėmis. NFT iš esmės yra virtualus sertifikatas patvirtinantis žetono turėtojo nuosavybės teisę į tokį kilnojamąjį arba nekilnojamąjį (virtualų) objektą, kaip meno dirbiniai, vaizdą keičiančiu formatu veikiantis paveikslas (*angl. Gif*), vaizdo klipai ar įsimintini kadrai (*angl. highlights*), kolekcionavimo objektai ir t.t. Šie žetonai buvo sukurti siekiant padidinti autorių teisių apsaugą virtualioje erdvėje bei išplėsti kolekcionierių veiklos sferą net iki virtualios erdvės. Taigi galima daryti išvadą, jog nedalus žetonas atsižvelgiant į jo specifiką ir paskirtį nėra ir negali būti tapatinamas su kriptovaliuta ar virtualia valiuta ir toliau apžvelgiamas nebus.

Kaip pirmąją rūšį, kriptovaliutas galima išskirti atsižvelgiant į jų prigimtį: Bitcoin žetonas, alternatyvus žetonas (*angl. Altcoin*) ir bevertis žetonas (*angl. Shitcoin*). Toks grupavimas yra kone

pats paprasčiausias, kadangi yra atsižvelgiama į kriptovaliutos atsiradimą laiko atžvilgiu ir jų praktinį pritaikomumą kriptoturto rinkoje. Laiko aspektu, tai pagrindžiama atsižvelgiant į tai, jog Bitcoin buvo pirmoji kriptovaliuta sėkmingai prieinama vartotojams ir naudojama iki šių dienų. Terminas alternatyvus žetonas apima visas kitas kriptovaliutas, kurios buvo sukurtos po Bitcoin atsiradimo ir sėkmingai dalyvauja virtualioje apyvartoje. Beverčius žetonus būtų galima priskirti prie alternatyvių, kadangi jie iš esmės yra išleisti po 2009 metų, tačiau atsižvelgiant į virtualiųjų valiutų bendruomenėje priimtą terminiją, bevertis žetonas yra išskiriamas kaip trečioji rūšis, kadangi šio tipo žetonai yra beverčiai arba neturi jokio praktinio panaudojimo galimybių. (Kriptologija.lt, Terminų žodynas)

Antroji rūšis – pagal pobūdį bei vartotojo teisių ir pareigų turinį (Jankauskas, 2019, p. 24). Praktikoje yra išskiriami: vertybinių popierių pobūdžio/investavimo žetonai (*angl. security tokens*), prekių ar paslaugų žetonai (*angl. utility tokens*) bei mokėjimo žetonai (*angl. payment tokens*). Pažymėtina, jog sąvoka žetonas (*angl. token*) įprastai yra tapatinama su išleistu pirminiu virtualiosios valiutos platinimo būdu (*angl. ICO – Inicial coin offering*). Taip pat svarbu netaikyti sąvokos žetonas ir moneta. Moneta kriptovaliutų kontekste yra suprantama, kaip virtualus turtas, kuris paprastai veikia vietinėje blokų grandinėje ir juo galima naudotis, kaip mainų priemonė. Žetonas reprezentuoja tai, kas priklauso jo turėtojui, skirtingai nei monetas atžvilgiu, kuri parodo, ką jos savininkas gali turėti. Lietuvos Bankas pateikia tokį ICO apibrėžimą: ICO - virtualiojo turto žetonų platinimo būdas, kuriuo siekiama pritraukti kapitalo ar investicijų naujam produktui arba paslaugai sukurti, įmonei plėtoti ar jos veiklai plėsti (Lietuvos Bankas, protokolas Nr. 01-2, 2019). Žetono teisių ir pareigų paketas, kuris yra suteikiamas įsigijus atitinkamos grupės žetoną, yra apibūdinamas žetono platinimo dokumente, vadinamu baltąja knyga (*angl. white paper*). Baltoji knyga – dokumentas, kuriame žetono kūrėjų-leidėjų komanda pateikia detalų savo produkto aprašymą, išleidimo tikslą bei technines charakteristikas. Investiciniai žetonai pasak Lietuvos Banko, atitinka perleidžiamųjų vertybinių popierių ar kitų finansinių priemonių, kaip antai akcijų ar skolos priemonių apibrėžimus bei gali suteikti tam tikrų teisių į pelną jo turėtojui (Lietuvos Bankas, STO gairės, 2019). Prekių ir paslaugų žetonai paprastai suteikia teisę jo turėtojui ateityje už žetoną gauti tam tikras prekes arba tam tikras paslaugas iš subjekto, kuris išleido minėtą žetoną. Atsiskaitymo žetonas pačia bendriausia prasme gali būti suprantamas kaip kriptovaliuta, kadangi jo esminė paskirtis – vykdyti pinigines perlaidas tarp šalių, kurios sutinka bei pripažįsta tokį žetoną, kaip atsiskaitymo priemonę.

Trečiajai rūšiai priklauso kriptovaliutos, kurios yra 1) išgryninamos (konvertuojamos) arba 2) neišgryninamos (nekonvertuojamos) (Financial Action Task Force Report 14). Pažymėtina, jog praktikoje yra vartojami dar ir tokie terminai, šiai klasifikacijai apibūdinti: 1.1) atvira valiuta arba 1.2) decentralizuota ir 2.1) uždara valiuta. Šiuo atveju išskyrimas iš kitų valiutų yra apsprendžiamas atsižvelgiant į galimybę disponuoti kriptovaliutomis virtualios erdvės atžvilgiu. Išgryninamų valiutų savybė yra ta, jog jos turi ekvivalentą - santykį tikrai valiutai (pinigams) ir gali būti konvertuojamos į tikrus pinigus ir atvirkščiai (pvz. Bitcoin, Ethereum Monero ir t.t.). Nekonvertuojamos valiutos pasižymi tokia technine savybe, jog jos priklauso specifiniam virtualiam domeniui, tokiam kaip internetiniai žaidimai ar internetinės parduotuvės (pvz. Amazon.com), kuriame šiomis valiutomis galima disponuoti (pvz. Qcoin, World of Warcraft Gold, t.t.)

Kiekviena kriptovaliuta, skirtingai nei praprasta valiuta, suteikia jos turėtojui tam tikrą, tačiau ne absoliutų anonimiškumą. Taigi kaip **ketvirtąją rūšį** galime išskirti kriptovaliutas, kurios yra klasifikuojamos pagal anonimiškumo laipsnį (U.S. Department of Justice Report, 2020). Šios rūšies kriptovaliutos yra išskiriamos į atviro (*angl. public coins*) arba uždaro tipo (*private coins*). Atvirumas yra siejamas su galimybe panaudojant mažiau programinių resursų, nustatyti atitinkamos kriptovaliutos judėjimą blokų grandinėje ir pamatyti transakcijų turinį. Atviromis kriptovaliutomis yra pripažįstamos tokios kaip Bitcoin, Ethereum, Litecoin ir t.t., Uždarumas pasižymi atitinkamos informacijos užmaskavimu bloku grandinėje prieš trečiuosius asmenis, tačiau ne šalims, kurios įvykdo piniginę operaciją. Tokiam rezultatui pasiekti yra pasitelkiamos technologijos, tokios kaip Stealth Address, Ring Signatures ir t.t., kurių pagalba transakcijų duomenys yra dar labiau užmaskuojami. Pavyzdžiui kriptovaliuta Monero, yra viena iš populiariausių tarp rinkos dalyvių, kuri suteikia jos turėtojui daugiau privatumo disponuojant turima valiuta. Monero pasižymi tuo, kad blokų grandinėje tretieji asmenys niekada nepamatys tikslios transakcijos sumos ar šalių adresų, kadangi transakcija atrodo įvykusi ne tarp dviejų asmenų, tačiau tarp viso tinklo (U.S. Tokių virtualiųjų valiutų kūrėjai didesnę anonimiškumo laipsnį grindžia siekiu užtikrinti aukščiausią privatumo laipsnį virtualios valiutos vartotojų bendruomenėje (Monero.how, A low-level explanation). Tačiau tai nereiškia, jog tokio tipo kriptovaliutos negali būti atsekamos norint išsiaiškinti užmaskuotus duomenis. JAV privatus Kornelio universitetas 2018 m. išleido leidinį, kuriame yra aprašomos Monero kriptovaliutos

silpnybės ir atsekamumo galimybės analizuojant kriptovaliutos technines charakteristikas (Getmonero.org, About Monero).

Kaip **penktąją kriptovaliutų rūšį**, galime pateikti stabilią monetą (*angl. stable coins*). Tai tokia kriptovaliutų kategorija, kuri geba palaikyti stabilią vertę analogišką nacionalinei valiutai (pvz. Tether – USDT yra ekvivalentas 1 JAV doleriui) ar kitokio tipo turtui (pvz. auksas) (Moser *et. al.* Traceability in the Monero, 2021). Šiomis dienomis stabilūs žetonai yra plačiausiai naudojami JAV siekiant palengvinti prekybą, pinigų skolinimą ar skolinimąsi kitokio pobūdžio virtualiu turtu per virtualų turtą ar kriptovaliutų mainų platformas. Be kita ko, svarbu paminėti ir tai jog 2022 m. sausio mėnesį JAV Federalinės Rezervų sistemos valdytojų taryba išreiškė savo poziciją dėl galimybių išleisti pirmąją centrinio banko kontroliuojamą virtualiąją valiutą (U.S. Federal Reserve System, 2022).

Atsižvelgiant į pateiktą kriptovaliutų klasifikavimą pagal pačius bendriausius bruožus pastebėta, jog virtualiųjų valiutų rinką sudaro gausa skirtingų kriptovaliutų, kurios gali veikti ne tik kaip atsiskaitymo, bet ir kaip investicinė priemonė, ir gali patenkinti kiekvieno rinkos dalyvio individualius poreikius. Neatlikus išsamios techninių charakteristikų analizės būtų galima daryti prielaidą, jog vargu ar pavyktų visas šias kriptovaliutų rūšis priskirti vienai konkrečiai sferai ir reglamentuoti vienos teisės šakos reguliaciniais aktais, kadangi atsižvelgiant į bendras savybes ir praktinį pritaikymą matyti, jog kiekviena kriptovaliuta savo turiniu turi panašumų, tačiau tuo pačiu jos yra ir labai skirtingos.

1.3 Kriptovaliutos ypatumai

Žinodami kriptovaliutų rūšis bei turėdami bendrą jos apibrėžimą dabar galime panagrinėti definicijoje vartojamus terminus tam kad suprastume, kuo kriptovaliuta išsiskiria nuo tradicinių pinigų ar mokėjimo priemonių.

Viena iš pagrindinių kriptovaliutų savybių, kurios neturi jokia tradicinė valiuta – nepriklausomumas nuo trečiosios šalies. Nepriklausomumas nuo tarpininkaujančios-centrinės institucijos praktikoje dar kitaip yra vadinamas decentralizacija (*angl. decentralized*). Iš šio termino ir atsirado decentralizuota finansų sistema (*angl. Decentralized Finance – DeFi*). Tai sistema, kurią sudaro autonomiškai veikiančių programų visuma, kurių pagrindu vartotojai turėdami absoliučią laisvę ir atsakomybę už savo lėšas gali disponuoti jomis nepriklausomai nuo trečiųjų asmenų valios. Toks veikimo principas yra vadinamas tiesioginiu (*angl. Peer-to-peer*)

tinklu, kuriame vartotojai norėdami neatskleisti savo tapatybės gali atlikti mokėjimus tarpusavyje. Tačiau šioje vietoje atsiranda didelė rizika, kadangi jeigu pinigine operacija yra atlikta, jos atšaukti jau nebegalima skirtingai nei esant centralizuotai sistemai, kurioje vartotojo manymu neteisinga pinigine operacija galėtų būti atšaukta, arba pinigai galėtų būti gražinami atgal. Dėl šios priežasties visas interaktyvumas yra grindžiamas pasitikėjimu, kaip ir objektyviame pasaulyje atliekant pinigine operaciją. Greta pasitikėjimo svarbu paminėti ir pripažinimą. Šie du aspektai kriptovaliutų rinkoje atlieka labai svarbų vaidmenį - ekonominės vertės suteikimas. Šios unikalios finansų sistemos egzistavimas nebūtų realus be blokų grandinės (*angl. Blockchain*) technologijos pagalbos. Blokų grandinė – pagal specifinį protokolą veikianči kompiuterinė sistema – duomenų bazė visiškai arba iš dalies laisvai prieinama visiems, kurioje yra laikomos ir saugomos visos kada nors su konkrečia kriptovaliuta atliktos pinigines operacijos (Angotti, Mingue, 2018, p. 5-8). Paprasčiau šią technologiją galima įvardinti, kaip buhalterinės apskaitos knyga, kurios kopiją turi kiekvienas tinkle dalyvaujantis asmuo (Natarjan *et. Al.*, 2017 p. 15-19). Tai ir yra esminis požymis skiriantis *blockchain* technologiją nuo centrinės duomenų bazės, kuri šiuo metu yra labiausiai paplitusi, tačiau paliekanti didesnę riziką neteisėtai intervencijai. Atkreiptinas dėmesys į tai, jog kiekviena kriptovaliuta veikia savo (vietinėje) blokų grandinėje. Vadinasi skirtingos rūšies kriptovaliutomis vienoje blokų grandinėje disponuoti yra neįmanoma, nes šiuo momentu blokų grandinės nepalaiko tokios funkcijos kaip sinchronizacija.

Pirmosios *blockchain* technologijos užuomazgos yra siejamos su 1991 m., kuomet du tuometiniai žymūs mokslininkai Sturt Haber ir Scott Stornetta išleido pirmąją blokų grandinės baltąją knygą, konceptualiai nurodydami jos veikimo principą, ir kaip tai padėtų kaupti ir saugoti duomenis virtualioje erdvėje (Suart and Sorneta 1991 p. 2-4). Tačiau praktikoje sėkmingai ši technologija buvo pritaikyta išleidžiant pirmąją kriptovaliutą – Bitcoin. Be kita ko svarbu paminėti, jog ne visos blokų grandinės yra atvirai prieinamos, kadangi egzistuoja atviras (*angl. Permissionless blockchain*) ir uždaras (*angl. Permissioned*) tinklai. Norint gauti prieigą prie atviro tinklo vartotojams pakanka įdiegti atitinkamą programinę įrangą savo įrenginyje (kompiuteryje ar telefone). Uždaro tinklo atveju yra priešingai, vartotojas privalo atitikti tam tikrus reikalavimus ir turi gauti tinklo administratoriaus patvirtinimą. Dažnu atveju net yra reikalaujama atskleisti savo tapatybę. Tik taip yra suteikiama teisė naujam vartotojui prisijungti prie tinklo, skaityti ar kurti informaciją. Pats technologijos pavadinimas nurodo, kad ji yra sudaryta iš blokų (*angl. blocks*). Tai yra kriptografiškai užšifruotų duomenų vienetas, kuriame yra laikoma informacija, tokia kaip

kada nors įvykdytos kriptovaliutų operacijos, vartotojų vieši raktai, sumos bei unikalus identifikacinis numeris (*angl. Transaction hash*) (Chuen et. Al., 2017, p. 5). Unikalus kodas veikia kaip nuoroda į prieš tai buvusį bloką. Taip yra palaikomas blokų grandinės nuoseklumas ir panaikinama objektyvi galimybė ją iškraipyti, t.y. pažeisti arba padirbti blokų grandinę naujame bloke integruojant, arba sename iškreipiant jau patvirtintą informaciją. Tam kad atsirastų naujas blokas blokų grandinėje, yra reikalingas tokių subjektų, kaip kasėjų (*angl. Miners*) dalyvavimas tinkle. Kasėjais yra laikomi tokie asmenys arba jų grupė (*angl. Mining pool*), kurie prie blokų grandinės tinklo prijungia savo kompiuterį, tam kad kompiuterinių resursų pagalba išspręstų sudėtingus kriptografinio pobūdžio algoritmus (*angl. Cryptographic puzzles*). Išspręsdus algoritmą tinkle esantys vartotojai (*angl. Nodes*), kurie turi naujausią informaciją apie blokų grandinės statusą, validuoja kasėjo/ų atliktą darbą konsensuso pagrindu ir taip patvirtina naujame bloke esančios informacijos tikrumą (Tapscott A. and Tapscott D., 2016, p. 5). Už gausių kompiuterinių resursų naudojimą ir naujų blokų sudarinėjimą kasėjai yra apdovanojami kriptovaliuta kaip atlygiu, kurį sudaro transakcijos mokesčiai (*angl. Transaction fees*) ir/arba naujai sukurta virtuali valiuta (Wright, Fillipi, 2016, p.5). Tokia kasėjų veikla dar kitaip yra vadinama įrodymas darbu (*angl. Proof of Work*).

Taigi kaip matyti visas blokų grandinės technologijos procesas yra labai sudėtingas, tačiau kokia viso to reikšmė? Kaip jau minėta anksčiau, *blockchain* technologijos paskirtis – informacijos autentiškumo palaikymas ir jos saugojimas viešame tinkle. Kitaip tariant, atsižvelgiant į visą blokų grandinės veikimo mechanizmą galima teigti, kad šios technologijos analizės pagalba galima pagrįsti asmens nuosavybės teisę į turimas arba konkrečiu laiku turėtas kriptovaliutas.

Žinodami kokioje sudėtingoje ekosistemoje kriptovaliuta juda, kaip ji atsiranda apyvartoje bei koku būdu yra patvirtinama ir viešai skelbiama kiekvieno virtualios valiutos turėtojo teisė į atitinkamą kiekį virtualiosios valiutos, toliau bus nagrinėjama kur vartotojai laiko savo virtualius „pinigus“. Dėl išimtinio sandorių atlikimo virtualioje erdvėje, kriptovaliutos yra laikomos ir saugomos virtualiose piniginėse (*angl. Digital wallets*). Virtuali piniginė yra vartotojo paskyra, kurioje asmuo savo virtualų turtą laiko, saugo ir juo disponuoja. Vartotojui įsigijus virtualią piniginę sistema sugeneruoja viešąjį raktą (*angl. Public key*) ir privatųjį raktą (*angl. Private key*), kurie yra susieti tarpusavyje dėl kiekvieno iš jų funkcinės paskirties. Viešasis raktas veikia, kaip įprastos banko sąskaitos numeris, kuris kiekvienos transakcijos metu sugeneruoja kripto piniginės adresą, į kurį yra siunčiamos kriptovaliutos. Vieną kart atlikus transakciją, vartotojas gali

sugeneruoti naują viešąjį raktą iš turimo privataus rakto, tačiau atvirkštinis procesas nėra galimas. Taip yra daroma, siekiant kiek įmanoma labiau apsaugoti virtualią piniginę. Norint disponuoti turimomis kriptovaliutomis, svarbiausią ir lemiamą reikšmę turi privatus raktas. Privatus raktas – kriptografinis slaptažodis (64 simbolių kombinacija sudaryta iš raidžių ir skaičių), kuris vartotojui suteikia galimybę autentifikuoti kriptovaliutų transakcijas bei patvirtina piniginės turėtojo teisę į disponavimą turima kriptovaliuta. Kaip privataus rakto analogiją galima pateikti įprastos elektroninės bankininkystės slaptažodį (pvz: biometrika, Smart-ID, mParašas ir t.t.), kurį panaudojus asmuo prisijungia prie savo el. bankininkystės paskyros.

Praktikoje yra išskiriami du pagrindiniai virtualiųjų piniginių tipai, kuriose vartotojai gali saugoti savo raktų porą: 1) karštoji ir, 2) ryšio neturinti (šaltoji piniginė) (Stunžinas, 2018, p. 141). Karštoji piniginė (*angl. Hot wallet*) yra suprantama, kaip nuolatos prie interneto prijungta kriptopigginė. Šios rūšies piniginės dar yra išskiriamos į: 1.1.) kompiuterinę (*angl. Desktop wallet*) ir, 1.2.) mobiliojo įrenginio (*angl. Mobile wallet*). Šaltoji piniginė (*angl. Cold Wallet*) yra prie interneto tinklo neprijungta piniginė. Šios rūšies kriptopigginės dar skirstomos į: 1) specialaus atmintuko tipo (*angl. Hardware wallet*) ir, 2) popierinę pinigines (*angl. Paper wallet*) (FinTech Notes, 2021 p. 19). Specialius atmintukas yra USB laikmena/raktas, kuriame esanti informacija yra užkoduota naudojant specialias technologijas, o kad prie jos prieiti, vartotojas privalo įvesti savo sugalvotą Pin-kodą. Popierinė piniginė yra ant popieriaus lapo atspausdinti viešasis ir privatus raktai. Vienintelė rizika šios piniginės atveju yra vizualus aptikimas aplinkoje esančių asmenų bei galimybė ją prarasti pametant, pamirštant kur ji yra ir pan. Kalbant apie saugumo lygį, tai ryšio neturinčios kriptopigginės yra laikomos saugesnėmis nei karštos, kadangi raktų poros saugojimas internete suteikia galimybę programišiams (*angl. Hackers*) įsilaužus į vartotojo kompiuterį, sužinoti privatų raktą ir pasisavinti turimas kriptovaliutas.

Pažymėtina, jog kiekvieną kartą vartotojui įsigijus kriptopigginę, jam yra suteikiama unikali atstatymo frazė (*angl. Recovery seed*). Tai 12 arba 24 atsitiktinių žodžių kombinacija, kurios pagalba asmuo praradęs savo privatųjį raktą arba kitaip praradęs prieigą prieš karštosios ar šaltosios piniginės, naujame įrenginyje gali šią kriptopigginę atkurti iš naujo.

Be kita ko yra svarbu paminėti ir dar vieną rūšį kriptopigginių, tai - depozitinės piniginės (*angl. Custodian wallets*) (Coinbase.com, Wallet services). Tai tokia piniginės rūšis, kuomet vartotojo karštoji ar šaltoji kriptopigginė yra patikima trečiajam asmeniui, kad šis užtikrintu virtualioje piniginėje esančių kriptovaliutų saugumą ir administravimą. Šiuo atveju ypatybė yra ta, jog

nuosavybės teisė į kriptopiniginę esantį kriptoturtą išlaiko paslaugos gavėjas (vartotojas). Vadinasi tiek asmens privatus raktas, tiek pačios kriptovaliutos yra šiuo atveju yra išimtinai depozitinės piniginės operatoriaus dispozicijoje. Teigiama pusė tokių pinigines paslaugas teikiančių subjektų yra ta, kad naujų vartotojų dažniausiai yra reikalauja, kad šie patvirtintų savo tapatybę atlikdami kliento pažinimo (*angl. Know your customer – KYC*) procedūrą. Tačiau praktika rodo, jog ne visi tokių paslaugų tiekėjai reikalauja minėtos tapatybės identifikavimo procedūros.

Apžvelgus galimus piniginių modelių galima teigti, jog vartotojai juose laiko ir saugoja ne patį kriptoturtą, o viešą ir privačią raktus, t.y. tam tikrus duomenis, kuriuos panaudojęs asmuo gali disponuoti savo turimu kriptoturtu. Kadangi kriptovaliutų judėjimas yra registruojamas blokų grandinėje, o pati kriptovaliuta iš esmės yra tik tam tikri duomenys turintys skaitmeninę vertę, vadinasi visos kriptovaliutos iš esmės saugomos ne kriptovaliutų piniginėje o pačioje blokų grandinėje.

Apibendrinus kriptovaliutos ypatumus galima pastebėti, jog visa blokų grandinės technologijos sistema ir už jos veikiantys sudėtingi kompiuteriniai mechanizmai yra nukreipti ne tik į kriptovaliutų judėjimą, bet ir į šios valiutos turėtojų nuosavybės teisės patvirtinimą bei apsaugą. Kriptovaliutų kasimo proceso pagalba bei galimybe visiems asmenims turėti blokų grandinės istoriją savo kompiuteriniame įrenginyje yra palaikomas teisingos informacijos nuoseklumas ir panaikinama galimybė atlikti fiktyvias kriptovaliutų transakcijas ar „padirbinėti“ kriptovaliutas. Kriptografijos pagalba užkoduotos vartotojų tapatybės leidžia judėti virtualioms valiutomis iš vienos kriptopiniginės į kitą nežinant kito asmens tapatybės. Kadangi viena iš *blockchain* technologijos savybių yra viešumas, tai daryti išvadą, jog kriptovaliutos prigimtis yra anonimiška būtų klaidinga. Kiekviena transakcija bei jos turinį sudaranti informacija apie šalių piniginių adresus, kriptovaliutos dydį, laiką, datą visiems yra matoma ir atliekant blokų grandinės analizę pasitelkiant specialiai skirtą techninę įrangą blokų grandinės duomenims analizuoti galima nustatyti vadinamą naudos gavėją. Dėl šios priežasties kriptovaliuta turėtų būti traktuojama ne kaip anoniminę, tačiau kaip pseudo-anoniminę prigimtį turinti valiuta.

2. KRIPTOVALIUTA, KAIP VAGYSTĖS DALYKAS

2.1 Kripto valiuta BK 178 str. kontekste

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 str. 2 d. yra nurodyta, kad nuosavybės teisę saugo įstatymai (Lietuvos Respublikos Konstitucija, 1992). Plėtodamas konstitucinę jurisprudenciją minėtos nuostatos kontekste teismas yra konstatavęs, kad nuosavybės santykiai yra įstatyminio reguliavimo dalykas (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1997 m. balandžio 8 d. nutarimas). Konstitucinis nuosavybės neliečiamumo principas būtų paneigtas, jeigu dėl kito asmens padaryto nusikaltimo savininkas neturėtų objektyvios galimybės apginti savo pažeistų teisių ir teisėtų interesų (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas). Kaip vienas iš pagrindinių apsaugos mechanizmų garantuojantis asmenims nuosavybės teisės apsaugą yra BK XVIII skyrius, kuriame yra numatytos NV nuosavybei, turinėms teisėms ir turtiniams interesams, už kurių padarymą asmenys yra traukiami baudžiamojon atsakomybėn.

Vagystė – tai NV, numatyta BK XVIII skyriaus 178 str., kuria yra pažeidžiama viena iš prigimtinių žmogaus teisių – nuosavybės teisė. NV sudėties įtvirtinimas konkrečiame BK skyriuje nurodo kokį objektą – teisinį gėrį yra siekiama apsaugoti baudžiamuoju įstatymu. BK 178 str. **objektu** yra pripažįstama šalyje egzistuojanti visų formų ir rūšių, t.y. viešojo, privati bei mišrioji nuosavybė (Drakšienė *et. al.* 2009, p. 281-282). Analogiška pozicija yra nurodoma ir užsienio valstybių teisės doktrinoje. JAV vagystės objektu yra pripažįstama ekonominę vertę turinti, bet kokios formos nuosavybė (Zaytoun, 2019, p. 7). Pavyzdžiui Vokietijoje išreiškiama skirtinga pozicija, nes nuosavybės teisės apsauga vagystės nusikaltimo atveju yra pripažįstama tik materialaus turto atžvilgiu (Boehm, Pesch, 2014, p. 12).

Vagystės objektas yra pažeidžiamas, kuomet yra pasikėsinama į konkretų turtą. Turtas – BK 178 str. įtvirtintos NV **dalykas**. Kas yra turtas, įstatymo leidėjas nėra pateikęs vienareikšmiško bendro visai teisinei sistemai apibrėžimo. Pažymėtina ir tai, jog turto apibrėžimo BK taip pat nėra pateikta. Tačiau tiek teisės doktrinoje, tiek teisės aktuose galima rasti pateikiamų turto apibrėžimų. Civilinės teisės doktrinoje galima sutikti vieną iš pozicijų, kaip turtas buvo suprantamas 2009 m.. Asta Jakutyte-Sungailienė, teigė, kad atlikus tuo metu galiojusią Lietuvos Respublikos teisės aktų, kuriuose yra pateikiamas turto apibrėžimas analizę, galima daryti išvadą, jog teisės sistemoje yra

kompromisas turtą pripažinti, kaip daiktinių teisių objektą, kuris yra ne vien tik objektyvaus pasaulio daiktas, bet ir turintis nematerialią formą (Sungailienė, 2009, p. 213-227). Tačiau vagystės kontekste tokia išvada negali būti pritaikoma, nes nurodytas turto apibrėžimas yra suprantamas plečiamai. Baudžiamosios teisės doktrinoje pateikiant turto sąvoką NV nuosavybei kontekste yra išreiškiama priešinga pozicija. Oleg Fedosiuk yra nurodęs, kad BK XXVIII skyriaus kontekste turtas turi būti interpretuojamas siaurąja prasme, t.y. turtu laikant tik tokius objektus, kurie turi fizinius parametrus ir egzistuoja objektyviame pasaulyje (turtas siaurąja prasme) (Fedosiuk, 2002, p. 70-73). Analogišką poziciją palaiko ir Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Toliau – LAT). LAT praktikoje yra nurodoma, kad vagystės dalykas – konkretūs materialaus pasaulio daiktai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-895/2017) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389-677/2015). Be kita ko svarbūs yra ir vagystės dalykui keliami kriterijai, kadangi esant jų visumai daiktas yra pripažįstamas turtu. Baudžiamosios teisės doktrinoje yra išskiriami tokie trys pagrindiniai vagystės dalykui keliami kriterijai: materialumo (fiziniai parametrai); ekonominis (ekonominė vertė) ir juridinis (priklausomumo/svetimumo) (Vosyliūtė *et al.* 2015 p. 164-172). Materialusis kriterijus, kaip jau žinoma, reiškia, kad vagystės dalyku pagal nurodytą baudžiamosios teisės doktriną bei LAT praktiką gali būti tik objektyvaus pasaulio daiktai. Ekonominės vertės kriterijus reiškia, jog daikto vertę remiantis objektyviais kriterijais galima įvertinti pinigais. Kaip nurodo LAT, tai turto vertė yra nustatoma pagal pirkimo - pardavimo ar kitų sandorių kainą, turto sukūrimo (atkūrimo), įsigijimo kaštus, o jeigu nustatyti turto vertės nėra galimybių arba kyla rimtų abejonių dėl nustatytos turto vertės teisingumo, tai turto vertė yra nustatoma remiantis turto rinkos verte veikos padarymo metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2012). Be kita ko svarbu paminėti, jog turto vertė pagal BK yra skaičiuojama MGL. Vieno MGL vertė prilygsta vienam baziniam bausmės ir nuobaudos dydžiui (BBND), kuris šiuo metu yra 50 eurų (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas). Juridinis kriterijus reiškia, jog kaltininko atžvilgiu grobiamas turtas turi būti svetimas, t.y. nuosavybės teise priklausyti nukentėjusiajam (Švedas G. 2009, p. 509).

Taigi atsižvelgiant į baudžiamosios teisės doktriną ir LAT pateiktus išaiškinimus dėl vagystės dalyko galima teigti, jog vagystės dalykas – turtas yra suprantamas siaurai, neapimant nematerialaus turto, o tuo labiau - kriptovaliutos. Tačiau vien dėl šių išaiškinimų negalima teigti,

jog kriptovaliuta ar kitokios rūšies virtualus ar bet koks kitas turtas, negali būti laikomas vagystės dalyku.

Grįžtant prie 2020 m. kovo 9 d. Lietuvos Respublikos GPI Nr. I-64 dėl proceso veiksmų su virtualiosiomis valiutomis atlikimo galima pastebėti tokį skyrių– Virtualios valiutos teisinis statusas (Generalinio prokuroro įsakymas Nr. I-64, 2020). II skyriaus 2 punkte yra nurodoma, kad virtualioji valiuta teisiniu požiūriu turi turto ir duomenų požymių. Toliau yra nurodoma, kad dėl kriptovaliutai būdingų pagrindinių turto požymių, t.y. jog pripažįstama nuosavybės teisės objektu, turi objektyvią vertę ir civilinio apyvartumo savybę, virtuali valiuta gali būti laikoma turtu siekiant Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekse įtvirtintų tikslų. Taip pat šiame dokumente eksplicitiškai nurodoma ir tai, kad virtualioji valiuta, kaip ir kitų rūšių turtas, gali būti ne tik NV dalykas (pvz. vagystės), bet ir tam tikros formos neteisėtas atlygis (pvz: kyšis). Detalesnių paaiškinimų, kuom remiantis šiame poįstatyminiame teisės akte buvo suformuluotos tokios nuostatos apibrėžiant turtą BK 178 str. kontekste plačiąja prasme, atlikus viešąją šaltinių paiešką rasti nepavyko. Tačiau analizuojant nacionalinius Lietuvos Respublikos bei užsienio valstybių teisės aktus, teismų praktiką ir teisės teoriją galima pastebėti nuostatų, netiesiogiai palaikančių GPI įtvirtintą poziciją dėl kriptovaliutos pripažinimo unikaliu turtu. Turtas pagal PPTFPĮ 2 str. 22 d. - daiktai, pinigai, vertybiniai popieriai, kitos finansinės priemonės, kitas turtas bei turtinės teisės, intelektinės veiklos rezultatai, informacija, veiksmai ir veiksmų rezultatai, kitos turtinės ir neturtinės vertybės, taip pat bet koks kitas fizinis arba ne fizinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialus arba nematerialus turtas ir bet kokios formos, įskaitant elektroninę ar skaitmeninę, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodančios nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises. Svarbu pažymėti, jog šis turto apibrėžimas Lietuvos teisinėje sistemoje atsirado įgyvendinus priimtus įsipareigojimus pagal 2018 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis (dar kitaip žinoma kaip šeštoji pinigų plovimo direktyva). Šio dokumento 2 str. 2 d. yra pateikiamas turto apibrėžimas (Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. spalio 23 d direktyva). Pagal direktyvą turtas yra bet koks fizinis arba ne fizinis, kilnojamasis arba nekilnojamasis, materialus arba nematerialus turtas ir bet kokios formos, įskaitant elektroninę ar skaitmeninę, teisiniai dokumentai arba priemonės, įrodantys nuosavybės teisę į šį turtą arba su juo susijusias teises. Kaip jau buvo minėta, PPTFPĮ 2 str. 22² d. yra pateiktas ir virtualiosios valiutos apibrėžimas, kuriame nurodomas vienas iš esminių kriptovaliutos požymių – skaitmeninės vertės turėjimas. Pateiktuose turto apibrėžimuose iš pinigų

plovimo perspektyvos pastebima, jog turtas gali būti skaitmeninis, nematerialus, elektroninis ir bet kokios kitos formos. Žvelgiant sistemiškai su prieš tai paminėtu GPI, kriptovaliuta yra pripažįstama turtu, turinčiu unikalų – skaitmeninės vertės požymį. Skaitmeninės vertės požymis, kaip buvo pastebėta analizuojant kriptovaliutos sąvoką yra nurodomas tiek užsienio valstybių, tiek tarptautinių bei viršnacionalinių institucijų teisės aktų nuostatose. Taigi žvelgiant globaliai iš dalies galima teigti jog vienas iš požymių dėl kurių kriptovaliuta arba žvelgiant bendrai - kripto turtas yra pripažįstami specifiniu turtu, yra ekonominės vertės identifikavimas skaitmeninėje erdvėje. Svarbu pažymėti ir tai, jog kriptovaliuta iš esmės yra tam tikras ekvivalentas nacionaliniai valiutai, kaip ir bet kuri kita nacionalinė valiuta yra ekvivalentas kitai valiutai. Vienintelis skirtumas šiuo atveju yra tik tas, jog kriptovaliuta, kaip išimtinai skaitmeninio pobūdžio turtas, neturi oficialaus pinigų, elektroninių pinigų ar turto teisinio statuso.

Analizuojant užsienio valstybių pozicijas galima pastebėti įdomių pozicijų bei argumentų, dėl kurių kriptovaliuta yra traktuojama kaip unikalus turtas. Jungtinėje Karalystėje darbo grupė LawTech Delivery Panel, sudaryta iš pramonės sektoriaus, valstybinių institucijų bei teismų sistemos ekspertų viename iš savo veikalų analizuodami kriptoturto teisinius aspektus nurodė, kad yra svarbu suprasti, jog statutinės ir bendrosios teisės nuostatos yra taikomos ne tik nuosavybei/turtui, bet ir kriptoturtui. Taip pat toliau yra nurodoma, kad susidarytu nepriimtina situacija teisinėje sistemoje, jeigu kriptoturto vagystės atveju egzistuojantys nuosavybės/turto apsaugos mechanizmai nebūtų pritaikomi kriptoturto atveju (The LawTech Delivery Panel, 2019). Be kita ko, ta pačiame veikale darbo grupė yra pažymėjusi, kad kriptoturtas nepatenka po tradiciniu nuosavybės/turto apibrėžimu pagal Anglijos teisę, tačiau toks turtas turi visus nuosavybei keliamus požymius, t.y. apibrėžtumas, viešumas, galimybė disponuoti bei turi atitinkamą pastovumo laipsnį - vertę. Taip pat apžvelgus autorių išvadas galima pastebėti jog teisiniu požiūriu kriptoturtas buvo įvardintas kaip trečiosios rūšies turtas, kuris nėra nei turtinė teisė ar materialią formą turintis turtas. Tokią pat poziciją galima aptikti ir Anglijos teismų praktikoje. 2019 m. gruodžio 13 d. Anglijos ir Velso Aukščiausiasis Teismas (komercinis teismas) nurodė, jog nepaisant to, kad pagal Anglijos teisę kriptoturtas negali būti pripažįstamas materialiu turtu ar turtine teise, vis tiek tokio pobūdžio turtas turi būti pripažįstamas nuosavybe, nes kriptoturtas pagal Anglijos teisę atitinka nuosavybei keliamus keturis kriterijus (England and Wales High Court, December 13, 2019 decision). Anglijos ir Velso Aukščiausiasis Teisingumo Teismas vienoje iš bylų nagrinėdamas ginčą dėl kriptovaliutų neteisėto pasisavinimo nusikalstamo

pobūdžio veiksmais taip pat pasisakė, kad kriptovaliuta yra pripažįstama, kaip specifinės rūšies nuosavybė, pakartodamas tuos pačius argumentus, kurie buvo minėti prieš tai paminėtoje 2019 m. gruodžio 13 d. teismo sprendime (England High Court Of Justice, July 15, 2021, descision). Taigi pastebėta, jog Anglijos teisės požiūriu kriptovaliutai yra suteikiamas teisinis, trečiosios rūšies turto statusas.

JAV situacija kiek painesnė. JAV kompromiso dėl kriptovaliutos teisinio statuso bei kriptovaliutos vietos teisinėje sistemoje nėra. Žvelgiant iš skirtingų federaliniu lygmeniu veikiančių institucijų perspektyvos, galima rasti, kaip kiekviena iš jų ir dėl kokių priežasčių traktuoja kriptovaliutą iš savo pozicijos. Pavyzdžiui JAV Vidaus Pajamų Tarnyba (*angl. Internal Revenue Service (IRS)*) yra nurodžiusi, kad federalinių mokesčių tikslais bei prevencijai prieš mokestinius nusikaltimus, virtualioji valiuta yra laikoma turtu, kadangi bendrieji mokesčių principai jai yra pritaikomi, kaip ir bet kuriam kitam turtui (U.S. Internal Revenue Service Bulletin, 2014). JAV akcijų ir biržos komisija (*angl. Securities and Exchange Commision (SEC)*) yra nurodžiusi, kad yra situacijų, kuomet atitinkamos kriptovaliutos gali būti traktuojamos, kaip akcijos (U.S. Securities and Exchange Commision, 2017). Buvęs akcijų biržos komisijos pirmininkas Jay Clayton yra nurodęs, kad jeigu yra kriptovaliutų, kurios nėra laikomos akcijomis, tai dar nereiškia, jog tai galima traktuoti kaip „valiutą“ arba valiutos pagrindu išleistą produktą (SEC Chairman Jay Clayton Statement). Tačiau viena iš esminių priežasčių, dėl kurių kriptovaliutai yra suteikiamas akcijos statusas yra asmenų, kurie prekiauja tokio tipo portfeliu ir siūlo investavimo paslaugas, veiklos registravimas ir teisinis reglamentavimas bei jų pripažinimas kaip brokerių-pardavėjų. JAV Niujorko Rytinės Apygardos apylinkės teismas buvo nurodęs, jog pagal patogumų prekybos aktą virtualioji valiuta turi būti laikoma patogumu, kadangi tokiomis valiutomis galima prekiauti rinkoje (U.S. District Court Eastern District January 18, 2018 descision). Šiais argumentais buvo išreikšta JAV Biržos Pardavimų Ateityje Komisijos (*angl. Commodity Futures Trading Commision (CFTC)*) pozicija dėl kriptovaliutos teisinio statuso. Tačiau ir pati komisija yra nurodžiusi, jog toks virtualiosios valiutos interpretavimas yra dėl subjektų - kriptovaliutų keityklų veiklos reglamentavimo, kurie siūlo kriptovaliutas, kaip apyvartinį produktą rinkoje (U.S. Commodities Future Trading Commision proposal, 2017). Skirtingai nei Lietuvos ar Anglijos analizuoti šaltiniai, JAV šaltiniuose nebuvo pastebėta eksplcitinių nuostatų dėl kriptovaliutos, kaip trečios rūšies turto. Taip pat šiame kontekste galima pažymėti ir vienos iš rytų valstybės poziciją dėl kriptovaliutos teisinio statuso. 2019 m. Singapūro Respublikos Apeliacinis teismas

nurodė, jog Bitcoin kriptovaliuta (arba tiesiog kriptovaliuta) yra tokia turto rūšis, kuri gali būti pasitikėjimo objektu (The Court Of Appeal Of The Republic Of Singapore, February 24, 2019, decision). Tokia teismo pozicija buvo grindžiama atsižvelgiant į tai, jog kriptovaliuta gali būti sutarties dalykas, dėl kurio tarp skirtingų šalių susikuria teisiniai santykiai. Manytina, jog toks pozicijų dinamiškumas slypi kriptovaliutų rūšyse bei jos galimu praktiniu panaudojimu. Esant gausai skirtingų kriptovaliutų, kurios tam tikrais požymiais yra panašios, tačiau tuo pačiu ir skirtingos, kiekvienos reglamentavimas atskirame sektoriuje yra privalomas, kadangi vienos kriptovaliutos yra labiau naudojamos, kaip „virtualūs pinigai“ (mainų priemonė), kitos kaip investavimo priemonė, o dar kitos kaip produktas, kuriuo galima disponuoti apyvartoje. Atsižvelgiant į Lietuvos ir užsienio valstybių poziciją dėl kriptovaliutos teisinio statuso galima teigti, jog kriptovaliuta yra ir turi būti pripažinta atskiros rūšies – specifiniu turtu.

Grįžtant prie kriptovaliutos analizės BK 178 str. kontekste, svarbu dar kartą paminėti vieną iš vagystės dalykui keliamų reikalavimų – svetimumas (juridinis požymis). Materialaus turto ar turtinės teisės atveju savininko nuosavybės teisę pagrįsti yra nesudėtinga, nes dažnu atveju priklausomai nuo turto, savininko dispozicijoje bus turto įsigijimo sandorį patvirtinantis dokumentas, ar tretieji asmenys, galintys patvirtinti nuosavybės teisės perleidimo ar įgijimo faktą, teisės įregistravimas viešame registre ir t.t.

Kriptovaliutos ir materialaus turto įgijimo procesas pačia bendriausia prasme vyksta identiškai. Materialų daiktą asmuo gali gauti jį sukuriant arba atitinkamų teisinių santykių metu įsigyti jau pagamintą daiktą (dovanojimas, pirkimas, ir t.t.). Nagrinėjant kriptovaliutos ypatumus buvo paminėti vieni svarbiausių subjektų, dalyvaujančių kriptovaliutų rinkoje - kasėjai, kurių pagrindinė funkcija yra naujų blokų kūrimas sprendžiant sudėtingus matematinius algoritmus, kuriuose yra fiksuojama kriptovaliutų transakcija arba naujos kriptovaliutos sukūrimas. Taigi pastebima, kad virtualaus turto įgijimo pagrindai iš esmės atspindi realiaame gyvenime vykstančius procesus.

Pažymėtina, jog visi prieš tai nurodyti pavyzdiniai nuosavybės teisės į materialų turtą patvirtinimo aspektai taip pat buvo aptarti analizuojant kriptovaliutos ypatumus. Siekiant paaiškinti paprasčiau, kaip kriptovaliutų ypatumuose atsispindėjo kriptovaliutų nuosavybės teisės nustatymas, viskas bus analizuojama pateikiant analogijas. Teisių įregistravimo viešame registre analogija: pateikiant blokų grandinės sąvoką buvo pastebėta, kad ši technologija veikia, kaip tam tikra viešo pobūdžio duomenų bazė, priešinga centriniam duomenų bazės modeliui. Centrinis duomenų bazės modelis pasižymi informacijos privatumu, t.y. jog prie atitinkamo pobūdžio informacijos gali prieiti

virtuotojas institucijos leidimu, o absoliuti prieiga prie visų duomenų pasilieka institucijos rankose, kuri ir apsprendžia duomenų integravimo ir teisėtumo faktą. Vieša *blockchain* technologijos prigimtis ir bendruomenės dalyvavimas finansinių operacijų procese parodo, kad atitinkamų duomenų integravimą į šią duomenų bazę apsprendžia ne transakcijos šalys, bet visos bendruomenės nariai. Taigi sukonkretinant, blokų grandinės technologijos paskirtis yra integruoti, kaupti ir saugoti tik autentiško pobūdžio duomenis bei suteikti galimybę visam tinklui juos matyti viešai. Vadinasi blokų grandinė - viešas kriptovaliutų nuosavybės teisę patvirtinantis registras.

Trečiųjų asmenų, kurie patvirtintina kriptovaliutos nuosavybės teisės įgijimo ar perleidimo faktą analogija. Nustatyta, kad kriptovaliutų disponavimo procese dalyvauja skirtingų subjektų visuma. Tačiau nurodytos analogijos atveju svarbią reikšmę atlieka kasėjai ir tinkle esantys vartotojai, kurie turi visą blokų grandinės kopiją, kuri su kiekvienu nauju bloku atsinaujina pati savaime. Taigi, kasėjai atlieka du pagrindinius dalykus, t.y. sukuria naują kriptovaliutą ir sprenddami sudėtingus kriptografinio pobūdžio matematinius algoritmus integruoja kriptovaliutų transakcijas į naujus blokus. Tinklo vartotojai, kurie turi duomenų bazės kopiją, iš esmės atlieka audito funkciją kasėjų atlikto darbo rezultato – bloko, atžvilgiu. Audito funkcija pasireiškia istoriniu blokų grandinės duomenų analizavimu patvirtinant, kad naujame bloke užfiksuota informacija yra teisinga. Pažymėtina, jog tiesiogiai niekas jokių veiksmų neatlieka, nes kaip minėta anksčiau, pati blokų grandinė veikia pagal sudėtingą kompiuterinį protokolą, kuris pats autonomiškai atlieka visus veiksmus.

Taigi atsižvelgiant į pateiktas analogijas ir iš esmės į pačią blokų grandinės technologijos paskirtį galima teigti, jog pati technologija veikia, kaip tam tikras kriptovaliutų nuosavybės teisės registras, kurio duomenų analizės pagrindu galima identifikuoti asmens turimą arba konkrečiu laiku turėtą nuosavybės teisę į kriptovaliutas.

Pabrėžtina, kad be prieš tai minėtų nuosavybės teisės identifikavimo aspektų, yra dar keletas svarbių momentų, kurie gali padėti identifikuoti asmens nuosavybės teisę į kriptovaliutas. Norint disponuoti kriptovaliutomis, reikia turėti ne tik kriptopiniginę, bet ir viešąjį ir privatųjį raktus. Greta blokų grandinėje užfiksuotų duomenų analizės, be kita ko svarbią, kartais net ir lemiamą reikšmę nuosavybės teisės nustatyme gali turėti privatus raktas ir atkuriamoji frazė. Privatus raktas, kaip tam tikras unikalus slaptažodis leidžia kriptovaliutų turėtojui jo pagrindu įgyvendinti vieną iš nuosavybės teisių – disponavimo. Be kita ko svarbus aspektas yra ir tas, jog tiek privatųjį raktą, tiek atkuriamąją frazę žino tik kriptopiniginės savininkas. Skirtingi nei privatus raktas,

atkuriamoji frazė yra parodoma tik vieną kartą, o privatųjį raktą galima pamatyti kriptopiniginėje bet kuriuo metu. Vadinasi nesant privačiam raktui, negalima disponuoti ir pačiomis virtualiosiomis valiutomis, o tas, kuris turi privatųjį raktą, yra kriptovaliutų savininkas. Tačiau su tokia pozicija, jog tas, kas turi privatųjį raktą, vadinasi kontroliuoja ir visas kriptopiniginėje esančias valiutas, nesutiktina. Hipotetinė situacija: kibernetinis nusikaltėlis nepastebimai pasisavina iš nukentėjusiojo asmens privatųjį raktą, atlieka piniginę operaciją ir nuosavybės teisės nustatymo ginčo metu teigia, jog tai jis yra tikrasis kriptovaliutų savininkas. Pagal anksčiau pateiktą poziciją dėl privataus rakto „išimtinės“ reikšmės, atsižvelgiant į pateiktą pavyzdį turėtų būti daroma išvada, jog kriptovaliutų savininkai yra abu asmenys, arba juo nėra nei vienas iš jų. Kaip jau minėta, be privataus rakto yra ir daugiau veiksnių, kurių visumos įvertinimas gali padėti nustatyti tikrąjį savininką bei jo nuosavybės teisę. Manytina, jog kriptovaliutos nuosavybės teisės nustatymui turėtų būti pasitelkiami dar ir tokio pobūdžio veiksmai, kaip kriptopiniginės atstatymas naujame įrenginyje, nes atkuriamoji frazė praktiškai visais atvejais yra išimtinai tikrojo savininko žinioje. Taip pat svarbu pažymėti, kad kiekvienas atliktas kompiuterinis veiksmas yra fiksuojamas ir išsaugomas kompiuterinėje atmintyje. Taigi iš esmės atsižvelgiant į privataus rakto, atkuriamosios frazės paskirtį, blokų grandinės technologijos duomenų atvirumą ir kompiuterinių veiksmų fiksavimą bei saugojimą duomenų formatu įrenginio atminties diske galima daryti išvadą, jog nuosavybės teisę į kriptovaliutas neabejotinai galima nustatyti išanalizavus šių duomenų visumą.

Nustačius, jog kriptovaliuta yra pripažįstama turtu, turinčiu unikalių požymių, kurio turėtojo nuosavybės teisę atitinkamų duomenų analizės pagalba galima identifikuoti, reikia įsitikinti, ar kriptovaliuta gali būti laikoma vagystės dalyku. Šiame kontekste yra svarbi 2007 m. gegužės 29 d. LAT nutartis Nr. 2K-7-323/2007, kurioje teismas nurodė, kaip turi būti kvalifikuojami kaltininko veiksmai, kai pagrobto atitinkamo turto apsauga nėra numatyta konkrečiame BK specialiosios dalies straipsnyje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007). Žinoma, šioje nutartyje buvo nurodyta, kaip turi būti sprendžiamas baudžiamosios atsakomybės klausimas, kai pagrobtas turtas yra daiktas, kuris yra išimtas iš apyvartos ar apyvartoje ribotai esantis (pvz: kontrabandinės cigaretės). Tačiau esminę reikšmę turi ne tai, koks turtas buvo pagrobtas, o kaip turi būti sprendžiamas kaltininko veiksmų kvalifikavimas. Kasacinės instancijos teismas konstatavo, kad kai įstatyme yra specialios normos, saugančios daiktus, išimtus iš apyvartos, ar daiktus, kurių apyvarta yra ribota, jie nėra NV dalykas

pagal bendrąsias normas, įtvirtintas BK 178 str. ir 180 str. Žvelgiant į BK specialiosios dalies straipsnių nuostatas nėra tokios NV sudėties, kurioje kriptovaliuta yra įtvirtinta, kaip atitinkamos NV dalykas. Vadinasi atsižvelgiant į bendrosios ir specialiosios normų konkurencijos taisyklės galima teigti, jog nesant specialios normos, kuria būtų ginama savininkų teisių apsauga, esant kriptovaliutų pagrobimui, virtuali valiuta turėtų būti pripažįstama vagystės dalyku pagal BK 178 str.

2.2 Kriptovaliutų vagystės objektyvieji ir subjektyvieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai

Kriptovaliutos, kaip unikalios turto analizė parodė, jog ji yra ir turi būti pripažįstama turtu tiek baudžiamosios teisės, tiek ir kitų teisės šakų kontekste. Baudžiamojo įstatymo paskirtis – baudžiamosios teisės priemonėmis ginti žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus nuo NV (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-249-222/2018).

Nustačius, kad asmuo patyręs žalos dėl kriptovaliutų vagystės, galės apginti savo teises pagal baudžiamąjį įstatymą, reikia nustatyti teorinius ir praktinius kriptovaliutų vagystės modelius BK 178 str. įtvirtintų vagystės NV sudėčių kontekste. Toliau bus analizuojama, ar įmanoma realizuoti visas BK 178 str. 1-4 dalyse įtvirtintas vagystės NV sudėtis, kai grobiamas turtas yra kriptovaliuta. Vagystė bendrai gali būti apibrėžiama, kaip tyčinis, slaptas, neteisėtas ir neatlygintinas svetimo turto užvaldymas, kurio pagrindu savininkas praranda galimybę įgyvendinti nuosavybės teisę į turtą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-251-495/2020). Svarbu nepamiršti, jog šis apibūdinimas yra taikomas iš esmės tik materialiam turto pagrobimui, tačiau pažymėtina, jog toks apibrėžimas galimas ir kriptovaliutos (virtualaus turto) pagrobimo atveju. Dabar bus pateikiama keletas praktinių pavydžių, kaip kriptovaliutų vagystė gali pasireikšti praktikoje. JAV 2020 m. byloje buvo pateikiamos tokios faktinės aplinkybės, kriptovaliutų vagystės byloje: Kaltininkas, turėdamas atitinkamų kompiuterio programavimo žinių, sukūrė kenkėjišką programą (Toliau – Virusas) (*angl. Malware*) su tikslu, pažeisti kriptovaliutų turėtojo prietaisą ir nukreipti kriptovaliutas į savo kripto piniginę. Nukentėjęs asmuo nežinodamas, kad siunčiasi iš internetinio puslapio virusą, parsisiunčia ir įdiegia jį į savo prietaisą. Po įdiegimo virusas užmaskavo savo buvimo vietą įrenginyje ir suteikė kaltininkui

galimybę stebėti nukentėjusiojo asmens veiklą jo prietaise. Kad pasisavintų kriptovaliutas, virusas veikė vadinamo tarpininko (*angl. Man-in-the-Middle*) pagrindu. Tai vienas iš kibernetinės atakos būdų, kurio pagrindu kaltininkas slapta įsiterpia arba padirba komunikacijos liniją tarp šalių, kurios mano jog iš tiesų bendrauja tarpusavyje. Be kita ko, kai virusas atpažino, kad nukentėjusysis nukopijavo naują kriptovaliutų gavėjo piniginės adresą, virusas apkeitė adresus nurodydamas kaltininko kriptopiniginės adresą. Nukentėjusiajam nepastebėjus, jog pasikeitė kitos sandorio šalies kripto piniginės adresas, išsiuntė kriptovaliutas į kaltininko virtualiosios piniginės adresą. Tokiu būdu buvo įvykdyta kriptovaliutų vagystė (U.S. District Court For the District of Colorado, January 14 2022 Descisoin).

Kitas, kiek paprastesnis, tačiau kone dažniausiai praktikoje pasitaikantis kriptovaliutų vagystės pavyzdys. Kaltininkas sukuria arba gauna kenkėjišką programą, ir ieško silpnosios grandies kriptovaliutų keityklos apsaugos sistemoje. Tai daroma, tiesiogiai bandant integruoti virusą į keityklos sistemą ieškant trūkumų oficialiame tinklalapyje arba atliekant vadinamą duomenų vagystę (*angl. Phishing Scam*), t.y. siuntinėjant elektroninius laiškus su priedais arba nuorodomis keityklos personalui ir tikintis, jog bent vienas darbuotojas paspaus ant kenkėjiškos laiško dalies. Kadangi kriptovaliutų keityklos administruoja savo klientų kripto pinigines, tai jos kontroliuoja ir privatųjį raktą. Taigi pagrindinis kibernetinės atakos taikinytis – pažeidus keityklos apsaugos sistemą, gauti prieigą prie viešųjų raktų ir pagrobti keityklos bei pačių klientų administruojamas kriptovaliutas (Zaytoun, 2019, p. 8).

Šių pavyzdžių esmė yra iliustruoti kriptovaliutos pagrobimo mechanizmą, t.y. kenkėjiškos programinės įrangos pasitelkimas turint tikslą jos pagalba pažeidus turto turėtojo prietaiso apsaugos mechanizmus, pagrobti kriptovaliutas pasisavinant privatųjį raktą. Pažymėtina, jog abiejų pavyzdžių atvejų, visi nusikalstami veiksmai vyko išimtinai virtualioje erdvėje, o NV kurios padarymui reikalingi kompiuteriniai bei interneto resursai, yra laikomi kibernetiniu nusikaltimu (Veršėkėnas, 2017, p. 17-18). Vadinasi, kiekvienu konkrečiu atveju tiek kaltininko veiksmai, tiek kaltininko nusikalstamas sumanymas bus nukreipti į siekį pasisavinti privatųjį raktą, padarant kriptovaliutų vagystę.

Kiekvienos NV sudėtį sudaro objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių visuma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389-677/2015). Objektyvieji požymiai apima veiką, dalyką, padarinius ir priežastinį ryšį. Subjektyvieji požymiai – motyvas, tikslas ir kaltė. Svarbu pažymėti, jog LAT dėl subjektyviųjų požymių vagystės byloje

yra nurodęs, kad motyvas ir tikslas nėra tiesioginiai vagystės nusikaltimo sudėties požymiai, tačiau jų nustatymas padeda atriboti vagystę nuo panašių turtinio pobūdžio NV (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-895/2017). Kaip jau minėta, vagystės dalykas – turtas. Atlikta analizė, dėl kriptovaliutos pripažinimo turtu, turinčio unikalių požymių, leido daryti išvadą, jog tokio turto apsauga patenka po BK 178 str., nes BK nenumato specialios NV sudėties, kurioje kriptovaliuta figūruotu, kaip dalykas. Norint pripažinti kriptovaliutą, kaip vagystės dalyką, reikia nustatyti, kad vertė NV darymo metu yra bent 3 MGL dydžio, kad būtų galima kalbėti apie privilegijuotos vagystės NV sudėties taikymą. Pagal pagrindinę vagystės sudėtį turto vertė veikos padarymo metu turi būti nuo 5 MGL iki 250 MGL dydžio. Kriptovaliutų tikslią ekonominę vertę galima nustatyti tiesiogiai analizuojant bloką grandinę, kadangi minėta anksčiau, visos kriptovaliutų transakcijos ir jos turinį sudaranti informacija yra fiksuojamos ir saugomos joje. Svarbu pažymėti, jog kriptovaliutų vertė rinkoje yra vaizduojama pagal vieneta, tačiau disponuoti galima bet kuria vieneto dalimi, kurią galima įvertinti tikslia pinigų suma.

Sekantis aspektas – veika. Pagal BK 178 str. 1 d. vagystė turi būti padaroma slapta. LAT praktikoje yra teigiama, kad slaptumas pasireiškia tada, kai kaltininkas grobia turtą manydamas, jog veikia nepastebint nukentėjusiajam ar pašaliniams asmenims (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213-719/2021). Kriptovaliutų vagystė objektyviai yra padaroma pasitelkiant atitinkamą kenkėjišką kompiuterinę programą, kurios pagalba asmuo pažeidžia nukentėjusiojo asmens prietaiso apsaugos mechanizmus tam, kad nekliudomai galėtų pasisavinti kriptovaliutas. Kadangi kriptovaliutos, kaip jau buvo konstatuota, pasireiškia išimtinai virtualia forma, tai ir visi nusikalstami veiksmai grobiant kriptovaliutas yra atliekami virtualioje erdvėje. Vadinasi nukentėjusiajam kaltininko tapatybės nustatymas tampa sudėtingesnis, negu objektyvaus turto pasisavinimo metu. Manytina, jog dėl šio aspekto kriptovaliutų vagystė visuomet būtų pripažįstama slapta, kadangi kaltininkas veikia „kitoje ekrano pusėje“ kartu nesant pašaliniams asmenims. Taip pat šiame kontekste svarbu pažymėti, jog atvira kriptovaliutų vagystė yra praktiškai neįmanoma. LAT praktikoje ir baudžiamosios teisės doktrinoje yra nurodoma, kad vagystė yra laikoma atvira, kai yra šių požymių visuma: 1) kaltininkas veikia viešai esant pašaliniams asmenims; 2) pašaliniai asmenys supranta nusikalstamų veiksmų esmę ir tai parodo kaltininkui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 gegužės 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-245-696/2015), (Vosyliūtė, Abramavičius, 2017, p. 10).

Atsižvelgiant į keliamus reikalavimus atvirai vagystei kvalifikuoti, kaltininkas grobdamas kriptovaliutas, iš esmės turėtų veikti vietoje, kurioje yra pašalinių asmenų ir kurie pastebi bei supranta kriptovaliutų vagystės faktą ir tai parodo kaltininkui. Žiūrint teoriškai, tokia NV sudėtis yra galima, tačiau manytina, jog praktiniu požiūriu tokio turto pasisavinimas nebus laikomas atviru. Taip pat šiame kontekste galima pažymėti ir tai, jog kišenvagystės scenarijus be kita ko taip pat vargu ar būtų įmanomas praktikoje dėl keliamų reikalavimų visumos. Pagal LAT praktiką kišenvagystės nusikaltimo darymo metu, turto buvimo vieta turi būti nukentėjusiojo asmens drabužiuose, rankinėje ar kitokiame nešulyje, veiksmai turi būti padaryti viešoje vietoje, o drabužius ar nešulį kaltininkas turi turėti su savimi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2005). Kaip jau minėta kriptovaliutos pasižymi išimtinai virtualia forma, vadinasi jų fiziškai nukentėjusysis turėti su savimi negalės. Pačios kriptovaliutos yra laikomos ir saugomos kripto pinigineje. Vienintelis įmanomas kišenvagystės scenarijus, tai būtų šaltosios piniginės pagrobimas. Popierinės kriptopiginių pagrobimui konstatuoti atsižvelgiant į jos specifiką reikia nustatyti, kad 1) popierinė kripto pinigine yra nukentėjusiojo asmens drabužiuose ar nešulyje, kurie betarpiškai yra su juo, ir 2) kaltininkas pasisavinęs tokią piniginę inicijuoja kriptovaliutų gavimą nuskanuodamas pinigineje pavaizduotą QR kodą, kuris yra privatus raktas. Tik esant tokiai aplinkybių visumai asmens veiksmus būtų galima kvalifikuoti, kaip kišenvagystę. Taip pat įmanoma ir kišenvagystė kitos rūšies šaltosios piniginės– specialaus atmintuko. Pažymėtina, jog vagystės esmė – neteisėtas svetimo turto užvaldymas. Vagystės NV veikos sudėtis yra materialinė. Vagystė laikoma baigta, kai kaltininkas užvaldo svetimą turtą ir gali juo disponuoti pagal savo valią (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-489/2018). Taigi ir šiuo atveju šios piniginės pagrobimas dar nereikštų kriptovaliutų užvaldymo fakto, kadangi kaltininko žinioje turėtų būti ir specialus atmintuko Pin-kodas, ir prisijungimo duomenys prie programinės įrangos, prie kurios yra prijungiama šaltoji pinigine norint disponuoti turimu turtu. Tik šių duomenų turėjimas leistų kaltininkui inicijuoti neteisėtą kriptovaliutų operaciją ir užvaldyti kriptovaliutas. Taigi ir šiuo atveju tikėtina, kad toks NV modelis yra įmanomas tik teoriniu lygmeniu. Paminėjus specialaus atmintuko tipo piniginės specifiką, galėtų kilti klausimas, ar tokio tipo kriptopigine galėtų būti pripažįstama saugykla. BK 178 str. 2 d. yra nurodoma, kad į saugyklą turi būti įsibraunama. Saugykla yra pripažįstamas įrenginys (pvz: seifas, konteineris, kasos aparatas ir pan.), specialiai pritaikytas arba skirtas materialių vertybių saugojimui (Lietuvos

Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-534/2011). Saugojimas pasižymi fizinėmis, mechaninėmis, elektrinėmis arba elektroninėmis apsaugos priemonėmis. Įsibrovimas – neteisėtas slaptas arba atviras patekimas į saugyklą. Kripto valiutų piniginė, kaip pastebėta saugo sugeneruotą porą viešojo ir privataus rakto, kurie yra skirti įgyvendinti nuosavybės teisės turinį ir turimas kripto valiutas, arba įgyti kitų, t.y. naujai gaunamų, atžvilgiu. Karštųjų virtualių piniginių apsaugos mechanizmas apsiriboja asmens sugalvotu slaptažodžiu ir 2FA (*angl. Two Factor Authentication*) – papildomu apsaugos sluoksniu, kurio reikia norint patvirtinti savo tapatybę. Analogiška apsauga yra suteikiama ir standartinei elektronei banko sąskaitai, tačiau dėl šių aspektų ji nėra pripažįstama pinigų saugykla. Šaltoji – popierinė piniginė neturi jokio apsaugos mechanizmo, nes tai atspausdinti duomenys ant popieriaus lapo, o specialaus atmintuko tipas, reikalauja specialaus slaptažodžio, ir prisijungimo duomenų prie krypto piniginės paskyros. Vadinasi kripto valiutų piniginė, kaip saugykla BK 178 str. 2 d. prasme negalėtų būti pripažinta, nes kiekvienu atveju kripto valiutų pagrobimas būtų kvalifikuojamas, kaip vagystė įsibraunant į saugyklą. Iš teorinės pusės, jeigu šaltoji piniginė būtų laikoma saugykloje, kuri atitinka anksčiau minėtus kriterijus, ir iš jos būtų pagrobama kriptopigginė, kartu ir kripto valiutos, manytina, jog tokie veiksmai galėtų būti kvalifikuojami, kaip kripto valiutų vagystė įsibraunant į saugyklą.

Analizuojant kitus BK 178 str. 2 d. nurodytus objektyvius požymius, kurie parodo NV padarymo būdą ir vietą, pažymėtina, jog atsižvelgiant į anksčiau aptartus aspektus galima teigti, kad kripto valiutų vagystė įsibraunant į patalpą arba saugomą teritoriją tiek praktiniu tiek teoriniu požiūriu yra galima. Patalpa yra pripažįstama uždara erdvė arba statinys, skirtas žmonėms nuolatos arba laikinai gyventi, dirbti bei materialioms vertybėms laikyti. Saugoma teritorija yra apibrėžiama, kaip fizinėmis, elektroninėmis, mechaninėmis ar elektrinėmis priemonėmis saugoma apibrėžtas žemės ar vandens plotas, kuris yra specialiai įrengtas, o jo tikslinė paskirtis – laikinai saugoti materialius daiktus (Vosyliūtė, 2008, p. 93). BK 178 str. 2 d. yra nurodoma, kad į nurodytus objektus turi būti įsibraunama. Pažymėtina, jog patekus į patalpą ar saugomą teritoriją, kripto valiutų, skirtingai nei materialaus turto pasisavinti nepavyktu. Šios NV sudėties atveju kaltininko veiksmai turėtų būti nukreipti į popierinės kriptopigginės paiešką arba į mėginimą gauti prieigą prie prietaiso, kuriame yra prijungta kripto valiutų piniginė ir iš jos tiesiogiai inicijuoti kripto valiutų siuntimo operaciją. Taigi ir šiuo atveju žvelgiant teoriškai, tokia NV sudėtis

kripto valiutų vagystės atveju yra galima, tačiau praktiniu požiūriu vargu ar tokio tipo kripto valiutų vagystę būtų įmanoma sutikti.

BK 178 str. 2 d. yra numatytos ir kitos vagystės NV sudėtys, tokios kaip automobilio vagystė arba pagrobimas turto ar jo dalies, kuris sudaro strateginę ar svarbią reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių Juridinių asmenų infrastruktūrą. Kripto valiutų vagystės kontekste, šie požymiai nagrinėjami toliau nebus, kadangi kripto valiuta nėra pripažįstama nei vienu iš jų. Taip pat pažymėtina, kad kripto valiuta nebus nagrinėjama ir BK 178 str. 3 d. įtvirtintos NV sudėties – pagrobimo didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčių vertybių, kadangi kripto valiuta nėra laikoma didelę mokslinę, istorinę ar kultūrinę reikšmę turinčia vertybe. Be šio, itin vagystę kvalifikuojančio pažymio, minėto straipsnio dalyje yra įtvirtintas ir didelės vertės turto pagrobimas. Didelės vertės turtu yra pripažįstamas toks turtas, kurio vertė viršija 250 MGL dydžio sumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-147-511/2016). Šis vagystę itin kvalifikuojantis požymis apibūdina turto vertę – dalyką. Analogiškai yra ir su BK 178 str. 4 d. numatyto nedidelės vertės turto pagrobimu, kurio vertė turi siekti 3MGL, tačiau neviršyti 5 MGL. Be išsamesnės analizės galima teigti, jog tokia kripto valiutų vagystės NV sudėtis tiek praktiniu, tiek teoriniu aspektu būtų įmanoma. Administracinės atsakomybės klausimas kripto valiutų vagystės kontekste taip pat būtų galimas. Lietuvos Respublikos Administracinių nusižengimų kodekso 108 str. nurodoma, kad vagystė, kai pagrobto turto vertė neviršija 3 BBND (MGL), užtraukia atitinkamo dydžio piniginę administracinę nuobaudą (Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, 2015). Administracinio nusižengimo sudėtis minėtoje Administracinių nusižengimų kodekso nuostatoje išlieka ta pati, keičiasi tik grobiamo turto vertė, dėl kurios ir yra veiksmai kvalifikuojami administracinės arba baudžiamosios teisės prasme. Tačiau pažymėtina, kad jeigu asmens padarytoje veikoje yra nustatoma, kad pagrobto turto vertė nesiekia 3 MGL, tai nešalina baudžiamosios atsakomybės jeigu kitų BK 178 st. 2-3 dalyse įtvirtintų vagystę kvalifikuojančių požymių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-139/2016). Atsižvelgiant į nurodytus šiuo metu BK ir teismų praktikoje įtvirtintus pagrobto turto vertės dydžius, pagal kuriuos yra diferencijuojama atsakomybė už vagystę, manytina, jog kripto valiutų vagystės nusikaltimo atveju jie turėtų būti keistini. Viena iš priežasčių, tai jog praktika rodo, kad kiekvienos kripto valiutų vagystės atveju, bendra jų vertė yra labai didelė. Pavyzdžiui 2016 m. iš kripto valiutų keityklos Bitfinex buvo pagrobta apie 120 tūks. vienetų Bitcoin kripto valiutos, kas

tuo metu buvo verta apie 71 milijono JAV dolerių, o pagal šiuo metu pakilusią kainą, tokio pagrobto turto vertė siektu 4,5 milijardo (Complaint to U.S. Magistrate Judge). Taip pat viešojoje medijoje 2022 m. kovo 30 d. pasirodė straipsnis, kuriame nurodoma, kad nusikaltėliai iš video žaidimo Axie Infinity pagrobė kriptovaliutų, kurių vertė siekia apie 625 mln. JAV dolerių (Washingtonpost.com). Taip pat laikotarpyje nuo 2014 iki šių dienų, be prieš tai paminėtų kriptovaliutų vagysčių buvo padaryta dar apie 14. Padarytos žala diferencijavo nuo 81 iki 610 milijonų JAV dolerių. (Comparitech.com). Taip pat svarbu paminėti, leidinyje Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies sistemiškumo iššūkiai, autoriai, išanalizavę baudžiamosios teisės doktriną, Lietuvos teismų praktiką bei atlikę empirinį tyrimą – teisės mokslininkų ir teisėjų apklausą dėl šiuo metu BK nustatytų turto dydžių, pateikė išvadą, jog reikėtų padidinti BK 190 str. nurodytą didelės vertės turto dydį iki 500 MGL, nes esami 250 MGL neužtikrina baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio* idėjos (Vosyliūtė, *et al.*, 2022). Sutiktina su tokia autorių pozicija ne tik pačiame BK XVIII skyriaus kontekste, bet ir kriptovaliutų vagystės, nes 250 MGL šiuo metu yra 12,5 tūks. eurų. Žiūrint į kriptovaliutų vertę rinkoje, tai būtų kone mažiau nei trečdalis Bitcoin kriptovaliutos arba 3 Ethereum kriptovaliutos žetonai (CoinMarketCap.com). Atsižvelgiant į prieš tai pateiktus pavyzdžius, kokiomis sumomis yra įvykdomos kriptovaliutų vagystės, būtų nelogiška pastatyti į vienodą padėtį asmenis už didelės vertės kriptovaliutų vagystę, kai yra pasisavinama 13 tūks. ar 70 mln. eurų vertės kriptovaliutų. Taigi manytina, jeigu kriptovaliutų vagystė BK būtų įtvirtinta, kaip savarankiška NV, būtų galima kalbėti net ir apie naują kriterijų nurodantį turto dydį, t.y. 1 000 MGL (BBND), kas galėtų apibūdinti itin kvalifikuojančios kriptovaliutų vagystės nusikaltimo sudėtį. Taip baudžiamosios atsakomybės diferencijavimas atsižvelgiant į tokio pobūdžio NV specifiką būtų racionalesnis.

BK 178 str. 3 d. be kita ko, kaip veika kvalifikuojantis požymis yra numatytas veikos padarymas organizuotoje grupėje. Organizuota grupė pagal BK 25 str. yra tuomet, kai bet kurioje NV stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną apysunkį, sunkų ar labai sunkų nusikaltimą ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį. Teismų praktikoje yra nurodoma, kad organizuota grupė, be susitarimo ir vieningos tyčios požymių, turi pasižymėti būtent vaidmenų ar užduočių pasiskirstymu, kuriam yra būdingas ne viena laikiškumas, organizuotumo lygis ir kiekvieno bendrininko suvokimas dėl savo indelio siekiant realizuoti nusikalstamą sumanymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60-942/2019). Svarbu pažymėti, jog būtinas, bet

kurios bendrininkavimo formos požymis yra susitarimas, kuris gali būti išreiškiamas bet kokia forma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-44/2012). Anksčiau nurodytos garsiausios ir didžiausio masto kriptovaliutų vagystės buvo padaromos bendrininkaujant, tačiau teisminiai procesai vis dar vyksta. Manytina, jog bet kurios kriptovaliutos vagystės atveju esant bendrininkavimui, pagal kriptovaliutų pagrobimo specifiką, bendrininkavimo formos nustatymas ir baudžiamosios atsakomybės klausimas būtų įmanomas tiek teoriniu, tiek praktiniu požiūriu. Tokio pobūdžio kriptovaliutų vagystė nuo kitų NV sudėčių skiriasi tik tuo, jog objektyviosios pusės požymius realizuotu ne vienas asmuo, tačiau jų grupė.

Taigi atsižvelgiant į prieš tai atliktą analizę galima daryti išvadą, jog esant kriptovaliutų vagystei bei atsižvelgiant į kiekvienos situacijos individualumą, praktiškai ir teoriškai pagal BK 178 str. 1-4 d. yra galimi iš esmės visi vagystės NV sudėčių modeliai.

Išanalizavę objektyviają kriptovaliutų vagystės pusę pagal BK 178 str., svarbu aptarti ir subjektyvius kriptovaliutų vagystės požymius. Kaip jau minėta, kaltė, motyvas ir tikslas nėra tiesioginiai vagystės NV sudėties požymiai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2013). Kaltė – psichinis kaltininko santykis su veika bei jos padariniais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015). Motyvas ir tikslas yra suprantami, kaip priežastis, dėl kurių kaltininkas siekia sumanytų nusikalstamų padarinių, t.y. neteisėtai praturtėti – savanaudiškos paskatos. Pagal LAT praktiką, kaltės turinys atskleidžiamas ne vien pagal kaltininko subjektyvius paaiškinimus dėl priežasčių, kurios lėmė NV padarymą ir ko iš tiesų buvo siekiama, bet ir analizuojant objektyvius sudėties požymius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-244-303/2018). Vagystės sudėties subjektyvusis požymis – kaltė, pasireiškia tiesiogine tyčia, t.y. kaltininkas suvokia, kad neteisėtai ir neatlygintinai pasisavindamas svetimą turtą, nukentėjusiajam asmeniui padarys turtinės žalos, tačiau sąmoningai tai daro ir siekia nusikalstamų padarinių – turto pagrobimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-94-303/2019). Objektyviųjų kriptovaliutų vagystės NV sudėties požymių analizė parodė, jog kiekvienu konkrečiu atveju norėdamas pagrobti svetimas kriptovaliutas, kaltininkas turi gauti prieigą prie privataus rakto. Vadinasi, kriptovaliutų vagystės atveju, kaltininkas taip pat veiktų tiesiogine tyčia. Kaltės turinys būtų apibrėžiamas taip: kaltininkas, neteisėtai įsilaužęs į kito asmens kriptovaliutų piniginę ir gavęs prieigą prie privataus rakto, suvokia, jog inicijuodamas

kripto valiutų pervedimą į sau priklausančią kripto piniginę neteisėtai ir neatlygintinai užvaldys kripto valiutas, taip sukeldamas nukentėjusiajam materialius nuostolius, supranta savo nusikalstamų veiksmų esmę ir tikslingai siekia numatomų padarinių. Atsižvelgiant į pateiktus objektyviuosiuose ir subjektyviuosius kripto valiutų vagystės NV požymius svarbu pažymėti, jog tokio pobūdžio nusikaltimas yra nukreiptas iš esmės į elektroninius duomenis, t.y. privatųjį raktą, o jo/jų gavimas arba sužinojimas pasireiškia neteisėtu poveikiu informacinei sistemai – kompiuteriui ar bet kuriam kitam įrenginiui ar jų tinklui. Minėti veiksmai baudžiamajame įstatyme yra apibrėžiami kaip savarankiškos NV, įtvirtintos BK XXX skyriuje. Tačiau pažymėtina, jog šiuo atveju kripto valiutų vagystei minėtame skyriuje įtvirtinti nusikaltimai daugeliu BK 178 str. įtvirtintų NV sudėčių atveju, turėtų būti suprantami, kaip NV padarymo būdas. Kripto valiutų vagystės tikslas yra neteisėtas praturtėjimas pasisavinant svetimą turtą. Taigi manytina, kad sėkmingai pagrobus kripto valiutas, tokie kaltininko veiksmai, atsižvelgiant į faktines aplinkybes turėtų būti laikomi, kaip vagystės ir kitų nusikaltimų, numatytų BK XXX sutaptis. Žinoma, jeigu pasisavinus ar gavus prieigą prie tokių duomenų, kripto valiutos nebuvo pasisavintos, nes kaltininkas neturėjo tikslo jų pasisavinti, tai tokie veiksmai turėtų būti kvalifikuojami arba kaip atitinkamų NV, numatytų BK XXX skyriuje, ir/arba kituose skyriuose, sutaptis. Be kita ko svarbu pasisakyti ir dėl kripto valiutų vagystės subjekto. Pagal BK 13 str. 2 d. asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn jeigu NV darymo/padarymo metu fizinis yra 14 metų amžiaus ir yra pakaltinamas. Tik esant šių sąlygų visumai asmuo gali būti traukiamas baudžiamojon atsakomybėn pagal BK 178 str. (Bagdzevičienė, 2011, p. 27-30). Pakaltinamumas kalbant apie subjektą apibūdina fizinio asmens gebėjimą suprasti savo veiksmų esmę ir gebėjimu juos sąmoningai valdyti (Petrutytė, 2006, p. 6-7). Taigi kripto valiutų vagystės atveju reikėtų nustatyti, kad asmuo supranta, savo atliekamų veiksmų, kurie faktiškai atitinka BK 178 str. 1-4 dalyse įtvirtintas galimas kripto valiutų vagystės NV sudėtis, ir sąmoningai juos atlieka. Žvelgiant į kibernetinių nusikaltėlių amžiaus statistiką, tai 2019 m. Tarptautiniame žurnale dėl kibernetinio saugumo žvalgybos ir kibernetinių nusikaltimų, tyrimo rezultatai parodė, kad minimalus kibernetinių nusikaltėlių amžius yra 19 metų, maksimalus 73 metai, o vidurkis yra 34,79 metų (Hadzidimova, Payne, 2019 p. 40-45).

Atribojant kripto valiutų vagystę ir nuo kitų, panašių turčinio pobūdžio NV, galima teigti, jog tokios NV, kaip plėšimas, sukčiavimas, turto prievartavimas, turto pasisavinimas, ir t.t., gali būti padaromos, kai jų dalyku yra virtuali valiuta. Esminis plėšimą ir vagystę atribojantis kriterijus yra

NV padarymo būdas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-488/2011). Plėšimas yra smurtinio pobūdžio nusikalstama veika, skirtingai nei vagystė. Vadinasi, jeigu kaltininkas, turėdamas tikslą neteisėtai pagrobti kito asmens kriptovaliutas realizuoja bent vieną iš BK 180 str. 1-3 d. numatytų objektyviųjų požymių, pvz. panaudoja fizinį smurtą, grasina jį tuoj pat panaudoti ir t.t. Analogiška situacija būtų ir turto prievartavimo atveju, kuomet kaltininkas grasina prieš nukentėjusįjį ar kitą asmenį panaudoti fizinį smurtą ar atlikti kitus BK 181 str. numatytus alternatyvius veiksmus, jeigu jam nebus neteisėtai perduotos kriptovaliutos. Sukčiavimo nusikaltimas, kai šios NV dalykas yra kriptovaliuta yra tiesiogiai aptinkamas praktikoje. Pavyzdžiui: 2017 m. lapkričio mėnesį, depozitine kriptovaliutų veiklą teigiantis startuolis Confido, kvietė asmenis investuoti į kriptovaliutas per pirminį monetų siūlymą (ICO), tačiau bendrovė sukaupusi apie 375 tūks. JAV dolerių su investuotojų kriptovaliutomis dingo per vieną naktį (Investopedia.com). Toks kriptovaliutų pasisavinimas panaudojant investicinę apgaulę vadinamas „Išėjimo apgaulė“ (*angl. Exit Scam*). Taip pat praktikoje yra sutinkamas ir visiems labiau žinomas sukčiavimo modelis – Ponzi schemos (*angl. Ponzi Scheme*), kurios metu vartotojams yra siūloma investuoti į atitinkamas galimybes, kurių pagrindu vartotojams bus sugeneruotas ir gražintas didelis pelnas (U.S. SEC Office of Investor Education). Taigi, jeigu apgaulė yra esminis dalykas, dėl kurio asmuo yra suklaidinamas kaltininkui perduoti turtą – kriptovaliutas, tokie veiksmai turėtų būti kvalifikuojami, ne kaip vagystė, bet kaip sukčiavimas (2011 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011).

Nustačius, kad kriptovaliuta galėtų būti ne tik vagystės, bet ir atskirų turtinio pobūdžio NV dalykas, svarbu aptarti pačios baudžiamosios atsakomybės realumo klausimą nustatant jurisdikciją.

Lietuvos Respublikos baudžiamoji jurisdikcija yra apibrėžiama BK 4-7 straipsniuose (Švedas *et al.*, p. 121-122). BK 4 str. numato teritorinį baudžiamosios atsakomybės principą. Pagal teritorinį principą, valstybė gali įgyvendinti savo baudžiamąją jurisdikciją prieš asmenis, kurie padarė NV Lietuvos Respublikos teritorijoje visiškai, arba iš dalies (Satzger, 2017, p. 16). Esant situacijai kai valstybės teritorijoje yra padaroma tik dalis NV, tai gali vadovaujamasi ubikvitacijos teorija nustatant veikos padarymo vietą, t.y. atsižvelgiant į tai, kur buvo atlikti veiksmai arba kur kilo padariniai (Namavičius, *et al.*, 2015, p. 197-201). Kaip minėta, ši NV yra kibernetinis nusikaltimas, nes jo padarymui yra reikalingi kompiuteriniai resursai bei internetas. Elektroninė

erdvė, skirtingai nei vandens ar sausumos teritorija, niekaip negali būti apibrėžta, kaip konkrečios valstybės teritorija (Butkevičiūtė, 2021, p. 25-33). A. Neveros nuomone, NV padarymo vietos nustatymo klausimas, kai veika padaroma virtualioje erdvėje, turėtų būti sprendžiamas pagal bendras NV padarymo vietos taisykles – NV padarymo vieta yra ta, kurioje kaltininkas faktiškai veikė (Nevera, 2006, p. 167). Kripto valiutų vagystės kontekste su tokia autoriaus pozicija sutikti negalima. Jeigu kaltininkas atliktu veiksmu būdamas pavyzdžiui Šiaurės Korėjoje, ar bet kurioje kitoje valstybėje, su kuria nėra jokio teisinio pagrindo dėl tarptautinės teisinės pagalbos, arba jeigu kaltininko vietos valstybė atsisakytų pastarąjį išduoti arba bausti, tai reikštų, kad Lietuvos Respublika kone kiekvienu tokiu atveju esant turėtų atsisakyti vykdyti baudžiamąjį persekiojimą. R. Marcinauskaitė pasisakydama dėl teritorinės jurisdikcijos, kai NV padaroma elektroninėje erdvėje teigė, kad tokių veikų atveju pirmumas turėtų būti taikomas teritoriniam baudžiamosios jurisdikcijos principui, nes atsižvelgiant į suformuluotus kriterijus tiek ES, tiek tarptautinės teisės aktuose valstybė turi teritorinę jurisdikciją, kai padariniai kyla vietos valstybėje arba kai kaltininkas veikė tos valstybės teritorijoje (Marcinauskaitė, 2021, p. 213-215). Vienas iš pagrindinių dokumentų, kuriuo remiantis R. Marcinauskaitė padarė tokias išvadas, yra 2013 m. rugpjūčio 12 d. Direktyva dėl atakų prieš informacines sistemas (Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. rugpjūčio 12 d. direktyva). Pažymėtina, jog įgyvendinus nuostatas pagal šią direktyvą, toks teritorinio baudžiamosios jurisdikcijos principo aiškinimas yra skirtas BK XXX skyriuje numatytoms veikoms. Kaip minėta anksčiau, BK XXX skyriuje nurodytos kai kurių NV sudėtyje kripto valiutų vagystės atveju turi būti kvalifikuojamos, kaip NV daugetas – sutaptis. Vadinasi kripto valiutų vagystei toks teritorinio baudžiamosios jurisdikcijos principo interpretavimas turi būti pritaikomas, ir baudžiamosios atsakomybės klausimas turėtų būti sprendžiamas vadovaujantis juo.

IŠVADOS

1. Vienareikšmiško apibrėžimo, kaip yra suprantama kriptovaliuta nustatyti nepavyko. Analizuojant atskirus apibrėžimus buvo pastebėta, jog dažnu atveju yra siekiama išlaikyti bendrus požymius, apibūdinančius kriptovaliutos specifiką. Atsižvelgiant į skirtingo pobūdžio aktuose pateiktus kriptovaliutos bruožus ir į pačios kriptovaliutos specifiką, kriptovaliutą galima suprasti, kaip centrinio banko nekontroliuojama ir autoritetinių valstybės valdžios institucijų nelaiduojamą skaitmeninę vertės išraišką, kuri egzistuoja tik virtualioje erdvėje, neturi legitimaus pinigų ar valiutos statuso, tačiau esant pripažinimui ir pasitikėjimui tarp skirtingų šalių, galinti figūruoti, kaip civilinių teisinių santykių objektas, atsiskaitymo priemonė ar alternatyva pinigams.

2. Kriptovaliuta Lietuvos Respublikos, užsienio valstybių ir viršnacionaliniu lygmeniu veikiančių institucijų yra traktuojama, kaip išimtinai skaitmeninio pobūdžio turtas turintis unikalių požymių, kuris atitinka tradiciniam turtui keliamus reikalavimus ir gali būti civilinių teisinių santykių dalyku.

3. Kriptovaliutai, kaip unikalaus pobūdžio turtui Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse atskira teisinė apsauga nėra nustatyta. Baudžiamosios teisės mokslas ir teismų praktika vagystės dalyką interpretuoja vienareikšmiškai, kaip turtą siaurąją prasme. Dėl išimtinai skaitmeninės formos turėjimo, kriptovaliuta negali būti traktuojama turtu siaurąją prasme, nes ji patenka po nematerialaus turto sąvoka. Vadovaujantis bendrosios ir specialiosios baudžiamosios teisės normų konkurencijos taisyklėmis kriptovaliutą galima pripažinti vagystės dalyku, siekiant užtikrinti naujų teisinių santykių, kurie atsiranda dėl kriptovaliutų, tvarumą bei teisinę apsaugą.

4. Blokų grandinėje esančios informacijos analizė gali parodyti kada, koks kriptovaliutų piniginės adresas savo dispozicijoje turėjo konkretų kiekį kriptovaliutų. Kadangi visos virtualios piniginės yra siejamos su konkrečiais asmenimis, vadinasi galima patvirtinti ne tik pačios piniginės priklausomumą bet ir kriptovaliutų nuosavybės teisę. Privačiam raktui išlaikant esminę reikšmę nuosavybės pagrindimo procese, neturėtų būti pamiršti ir tokio pobūdžio duomenys, kaip atkuriamoji frazė ir įrenginio, iš kurio buvo administruojama virtualią piniginę kietasis atminties diskas, kuris savyje talpina informaciją apie visų įrenginyje atliktų veiksmų istoriją. Dėl

nežinomos virtualiųjų valiutų kilmės kiekvienu individualiu atveju nuosavybės teisės faktas turėtų būti nustatinėjimas remiantis minėtų duomenų visuma.

5. Kripto valiutų vagystės mechanizmas yra susijęs su kaltininko siekiu neteisėtai paveikus kito asmens elektroninį įrenginį, kuriame yra laikoma kripto valiutų piniginė, pasisavinti privatųjį raktą, kurio pagrindu yra inicijuojama kripto valiutų siuntimo/gavimo operacija. Vien kripto valiutų piniginės pagrobimas dar neindikuoja kripto valiutų vagystės baigtumo momento. Kibernetinė šio nusikaltimo prigimtis parodė, kad tokios nusikalstamos veikos sudėtys, kaip vagystė įsibraunant į patalpą, saugomą teritoriją, saugyklą, kišenvagystė ar atvira vagystė praktiniu požiūriu būtų neįmanomos arba retai sutinkamos. Realūs kripto valiutų vagystės modeliai BK 178 str. kontekste būtų slaptos vagystės, vagystės organizuotoje grupėje, didelės vertės arba nedidelės vertės turto pagrobimo atvejais, kadangi šie požymi labiausiai atspinti kripto valiutų vagystės esmę ir padarymo mechanizmą.

PASIŪLYMAI

1. Atsižvelgiant į atskirų užsienio valstybių bei tarptautinių ir ES lygmeniu veikiančių institucijų pozicijas, dėl kriptovaliutos interpretavimo, kaip atskiros rūšies skaitmeninės išraiškos turta, siūlytina teisės aktų leidėjui įvirtinti nuostatą, kurioje būtų tiesiogiai išreiškiamas kriptovaliutos teisinis statusas. Teisinio statuso apibrėžtumas šio reiškinio atveju ne tik baudžiamosios teisės, bet ir kitų teisės šakų atžvilgiu suteiktų daugiau teisinio aiškumo pritaikant šiuo metu galiojančias teisės nuostatas naujai besikuriantiems teisiniams santykiams, kurių objektu tampa kriptovaliuta.

2. Atsižvelgiant į sparčiai augantį kibernetinių nusikaltimų skaičių globaliu mastu, kurio nemaža nemažą dalį sudaro turtinio pobūdžio nusikaltimai virtualioje erdvėje, rekomenduojama teisės aktų leidėjui priimti tokius baudžiamojo kodekso pakeitimus:

2.1. Siūlytina BK 190 straipsnio 1 dalyje padidinti didelės vertės turto ribą nuo 250 BBND iki 500BBND;

2.2. Siūlytina BK 190 straipsnį papildyti trečiąją dalimi, įtvirtinant labai didelės vertės turto kriterijų, kurio dydis būtų 1 000 BBND;

2.3 Siūlytina kriminalizuoti kriptovaliutų vagystę, kaip atskirą turtinio pobūdžio nusikalstamą veiką, papildant baudžiamojo kodekso XXX skyrių tokiu nauju straipsniu:

178¹ straipsnis. Kriptovaliutų vagystė.

1. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė svetimas kriptovaliutas

baudžiamas bauda arba laisvės apribojimu, arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 5 metų

2. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti, pagrobė didelės vertės svetimas kriptovaliutų

baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki 8 metų

3. Tas, kas turėdamas tikslą pasisavinti pagrobė labai didelės vertės svetimas kriptovaliutų.

baudžiamas bauda, arba laisvės atėmimu iki 12 metų

4. Tas kas turėdamas tikslą pasisavinti pagrobė nedidelės vertės svetimas kriptovaliutas

baudžiamas viešaisiais darbais arba bauda, arba laisvės apribojimu, arba areštu

2.3 Siūlytina papildyti Administracinių nusižengimų kodekso XIII skyrių papildyti nauju straipsniu, kuris numatytų smulkią kriptovaliutų vagystę tokia nuostata:

108¹ straipsnis. Smulki kriptovaliutų vagystė

Kriptovaliutų vagystė, kai pagrobto turto vertė neviršija trijų bazinių bausmių ir nuobaudų dydžių,

Užtraukia baudą nuo šimto penkiasdešimt iki šešių šimtų eurų.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Lietuvos Respublikos teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija (1992). Valstybės žinios, Nr. 33-1014.
2. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (2000). Valstybės žinios, 89-2741.
3. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas (1997). Valstybės žinios, 64-1502.
4. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro patvirtinimo 2020 m. gruodžio 17 d. įsakymas Nr. I-384 „Dėl rekomendacijų dėl procesinio sprendimo perduoti ikiteisminio tyrimo metu paimtus daiktus, nurodytus Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 93 straipsnio 4 dalyje, priėmimo patvirtinimo“.
5. Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro 2020 m. kovo 9 d. įsakymas Nr. I-64 „Dėl proceso veiksmų su virtualiosiomis valiutomis atlikimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.
6. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008 m. spalio 14 d. nutarimas Nr. 1031 „Dėl bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio patvirtinimo“. (Valstybės žinios, 2008-10-21, Nr. 121-4608).

Europos Sąjungos teisės norminiai aktai

7. Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. gegužės 30 d. direktyva (ES) 2018/843, kuria iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos ir iš dalies keičiamos direktyvos 2009/138/EB ir 2013/36/ES, p. 12.
8. Europos Parlamento ir Tarybos 2019 m. balandžio 17 d. direktyva (ES) 2019/713 dėl kovos su sukčiavimu negrynosiomis mokėjimo priemonėmis ir jų klastojimu, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/413/TVR, p. 7-8.
9. Europos Parlamento ir Tarybos 2020 m. rugsėjo 24 d. pasiūlymas, reglamentas dėl kriptoturto rinkų, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva (ES) 2019/1937. COM/2020/593.

10. Europos Parlamento ir Tarybos 2018 m. spalio 23 d. direktyva (ES) 2018/1673 dėl kovos su pinigų plovimu baudžiamosios teisės priemonėmis OL L 284.

11. Europos Parlamento ir Tarybos 2013 m. rugpjūčio 12 d. direktyva 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2005/222/TVR. P. 6 [žiūrėta 2022 kovo 11 d.

Užsienio Valstybių teisės aktai

12. LII State Regulations Oregon Administrative Rules Chapter 461 - Department of Human Services, self-sufficiency programs Division 145 - treatments of specific assets

13. Or Admin. R. 461-145-0583 - Virtual Currency or Cryptocurrency. Žiūrėta [2022 m. kovo 16 d.] Interaktyvi nuoroda: <https://www.law.cornell.edu/regulations/oregon/Or-Admin-R-461-145-0583> [žiūrėta 2022 kovo 11 d.].

Specialioji Literatūra

14. Bagdzevičienės L. (2011). Baudžiamoji atsakomybė už vagystę. Magistro darbas. Vilnius.

15. Butkevičiūtė A. (2021) Baudžiamosios jurisdikcijos nustatymo elektroninėje erdvėje problematika. vytauto didžiojo universitetas. Kaunas.

16. Drakšienė A. *et. al.*, (2009). Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso komentaras Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Komentaras. Vilnius. Registrų centras.

17. Jankauskas E. (2019) Kripto valiutos ir jų apmokestinimas. Magistro darbas. Vilnius.

18. Fedosiuk O. (2002). Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. Vilnius.

19. Franziska B. and Pesch P. (2014). Bitcoin: A First Legal Analysis – with reference to German and US-American Law. University of Münster, Germany.

20. Galushka O. and Pakon O.D.,(2017). The essence of cryptocurrency and the prospects of their development. Kyiv National University of Trade and Economics.

21. Jakutytė-Sungailienė A. (2009). Turto samprata Lietuvos Civilinėje teisėje. Socialinių mokslų studijos, ISSN 2029–2236 (print), ISSN 2029–2244 (online). Vilnius p.
22. Kozych N., (2021) Legal state of bitcoin: regulatory challenges. Mykolo Riomerio universiteto teisės fakulteto privatinės teisės katedra. Vilnius.
23. Marcinauskaitė R. (2021). Nusikalstamos veikos elektroninėje erdvėje ir teritorinė baudžiamoji jurisdikcija. *Jurisprudencija*, 28(1).
24. Miliunec J., (2019). Kripto valiutos: teisinis statusas bei reglamentavimo problemos. Vilnius.
25. Nevera A. (2006). Valstybės Baudžiamosios Jurisdikcijos principai. Monografija. Vilnius.
26. Namavičius J, *et al.* (2015). Šiuolaikinės Baudžiamosios teisės tendencijos. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios politikos ir baudžiamosios teisės klausimais rinkinys. Vilnius.
27. Petrutytė A. (2006). Nepakaltinamumo nustatymo ir jo teisinių padarinių teorinės ir praktinės problemos. Magistro darbas. Vilnius.
28. *Satzger*, (2017). International and European Criminal Law 2^{nc} Edition. C.H.Beck.
29. Stunžinas R. (2018). Lietuvių kalbos institutas Kriptografinių valiutų srities terminai: reikšmės, raiška ir variantai. Vilnius.
30. Tapscott, A. and Tapscott, D. (2016). Blockchain revolution. New York. Penguin.
31. Švedas G. (2009). Lietuvos Respublikos Baudžiamasis kodeksas ir lydimoji medžiaga pastraipsniui. Pirmasis leidimas. Teisės namai. Vilnius.
32. Švedas G. *et al.* (2019). Lietuvos Baudžiamoji teisė Bendroji dalis I Knyga. Vilniaus Universiteto leidykla. Vilnius.
33. Vosyliūtė A. (2008). Įsibrovimo į patalpą, saugyklą ar saugomą teritoriją kaip vagystę kvalifikuojančio požymio samprata teisės moksle ir teismų praktikoje. ISSN 1392–1274. *TEISĖ* 66 (1).

34. Vosyliūtė A., *et. al.* (2015). Šiuolaikinės BT tendencijos. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios politikos ir baudžiamosios teisės klausimais rinkinys. Vilnius.
35. Vosyliūtė A., Abramavičius A. Atviroji vagystė ir jos kvalifikavimo ypatumai. (Online) ISSN 1392-1274 (Print). Vilnius. Teisė.
36. Versekėnas T. (2017). Kibernetinių nusikaltimų sąvoka ir sistema Magistro darbas. Vilnius.
37. Vosyliūtė A. *et. al.* (2022). Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso specialiosios dalies sistemiškumo įšukiai. Vilnius VU leidykla.
38. Wright, A and De Filippi, P. (2015) Decentralized Blockchain Technology and the Rise of Lex Cryptographia. [Žiūrėta 2022 m. Kovo 8 d.] Interaktyvu: <https://ssrn.com/abstract=2580664> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2580664> .

Konstitucinio Teismo Jurisprudencija

39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 1997 balandžio 8 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 31-770.
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2008 m. spalio 30 d. nutarimas *Valstybės žinios*. 126-4816.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

41. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-364/2005.
42. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gegužės 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-232/2007.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-488/2011.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-534/2011.

45. 2011 m. gruodžio 13 d. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-552/2011.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. sausio 31 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-6/2012.
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-44/2012.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-108/2013.
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. rugsėjo 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-389-677/2015.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-498-746/2015.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-98-139/2016
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gegužės 26 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-147-511/2016.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. spalio 3 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-187-895/2017.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 9 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-249-222/2018.
55. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. lapkričio 27 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-244-303/2018.
56. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 11 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-61-489/2018.
57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 4 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-94-303/2019.

58. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-251-495/2020.

59. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. kovo 5 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-60-942/2019.

60. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-213-719/2021.

Užsienio valstybių teismų praktika

61. U.S. District Court Eastern District Of New York. Decided June 3 2018. CFTC v. McDonnell, Case No.: 18-cv-361.

62. England and Wales High Court, Decided: December 13 2019, Case No: CL-2019-000746.

63. The Court Of Appeal Of The Republic Of Singapore, Desided: February 24 2020, Civil Appeal No 81 of 2019.

64. England High Court Of Justice, Decided: July 15 2021, No.: CL-2021-000419.

Kiti šaltiniai

65/ Angotti A. and Marie Minogue A., Navigant Consulting Inc. Risks and rewards: Blockchain, cryptocurrency and vulnerability to money laundering, terrorist financing and tax evasion. 2018 [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://guidehouse.com/-/media/www/site/insights/gic/2018/thomson-reuters_wlj_bll2414_angottiminogue.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 11 d.].

66. Bitcoin. Org. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System Satoshi Nakamoto 2009. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 11 d.].

67. Blockchain.com [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.blockchain.com/btc/block/000000006a625f06636b8bb6ac7b960a8d03705d1ace08b1a19da3fdcc99ddb> [žiūrėta 2022 m. kovo 12 d.].

68. Chainalysis.com [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.chainalysis.com/> [žiūrėta 2022 m. kovo 12 d.].
69. CoinmarketCap.com [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://coinmarketcap.com/> [žiūrėta 2022 m. kovo 11 d.].
70. Complaint to US Magistrate Judge Meriweather, 2022, February 2nd. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.justice.gov/opa/press-release/file/1470186/download?fbclid=IwAR0r7UOsQCKFbAvPWGIB49WIJYmale5P7m0k2tJMfGvblldT_1Ynz_W33nM [žiūrėta 2022 m. kovo 12 d.].
71. Comparitech.com [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.comparitech.com/crypto/biggest-cryptocurrency-heists/> [žiūrėta 2022 m. kovo 12 d.].
72. Coinbase.com. Wallet services. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: Prieiga per internetą: <https://support.coinbase.com/customer/en/portal/topics/601112-wallet-services/articles> [žiūrėta 2022 m. kovo 11 d.].
73. David Lee Kuo Chuen, Li Guo, Yu Wang, Cryptocurrency: A New Investment Opportunity? The Journal of Alternative Investments JAI 2017, 20 (3) 16-40. July 4, 2017: p.5. [Interaktyvus] Prieiga per internetą: ["Cryptocurrency: A new investment opportunity?" by David Kuo Chuen LEE, Li GUO et al. \(smu.edu.sg\)](https://www.smu.edu.sg/~crypto/). [žiūrėta 2022m. kovo 13 d.].
74. European Central Bank, Virtual currency schemes – a further analysis 2015 SBN 978-92-899-1560-1. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].
75. European Central Bank, Virtual currency schemes – a further analysis 2012 ISBN: 978-92-899-0862-7. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].

76. Federal Reserve System Board of Governance. Money and Payments: The U.S. Dollar in the Age of Digital Transformation. 2022. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.federalreserve.gov/publications/files/money-and-payments-20220120.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].
77. Fintech notes Virtual Assets and Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism (1) Some Legal and Practical Considerations 2021 ©2021 International Monetary Fund Cover Design: IMF Creative Services Composition: The Grauel Group. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/Issues/2021/10/14/Virtual-Assets-and-Anti-Money-Laundering-and-Combating-the-Financing-of-Terrorism-1-463654>[žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].
78. Financial Action Task Force. FATF Report. Virtual Currencies Key Definitions and Potential AML/CFT Risks, [interaktyvus]. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/Virtual-currency-key-definitions-and-potential-aml-cft-risks.pdf>. [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].
79. Getmonero.org. About Monero. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.getmonero.org/resources/about/>[žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
80. Henry S. Zaytoun, Cyber Pickpockets: Blockchain, Cryptocurrency, and the Law of Theft, 97 N.C. L. Rev. 395 (2019). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://scholarship.law.unc.edu/nclr/vol97/iss2/4> [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
81. Hadzhidimova, Lora I. and Payne, Brian K. (2019) The profile of the international cyber offender in the U.S., International Journal of Cybersecurity Intelligence & Cybercrime: 2(1), 40-55. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://vc.bridgew.edu/ijcic/vol2/iss1/4/>[žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
82. Investopedia.com. [Interaktyvus]. (modifikuota 2021 m. rugpjūčio 27 d.) Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/tech/whats-cryptocurrency-exit-scam-how-spot-one/> [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].

83. Investopedia.com Decentralized market. [Interaktyvu] (modifikuota 2021 m. spalio 9 d.) Prieiga per internetą: <https://www.investopedia.com/terms/d/decentralizedmarket.asp> [žiūrėta 2020 m. kovo 14 d.].
84. IRS Internal Revenue Bulletin: 2014-16 April 14, 2014. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.irs.gov/irb/2014-16_IRB#NOT-2014-21 [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
85. International Monetary Fund. Virtual Currencies and Beyond: Initial Considerations, [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1603.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
86. Jay Clayton, SEC Chairman, Public Statement on Cryptocurrencies and Initial Coin Offerings. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://bit.ly/2C7emqG>. [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
85. Kriptologija. Terminų žodynas. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://kriptologija.lt/terminu-zodynas/> [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
86. Lietuvos Respublikos Valstybinė mokesčių inspekcija. Paaiškinimai dėl virtualiųjų valiutų. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: 2014. <https://www.vmi.lt/evmi/documents/20142/391185/Paai%C5%A1kinimas+d%C4%97l+virtuali%C5%B3++RM-21969.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 14 d.].
87. Lietuvos Bankas. Pozicija dėl virtualiojo turto ir pirminio virtualiojo turto žetonų platinimo. 2019 m. sausio 21 d. posėdyje (protokolas Nr. 01-2). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.lb.lt%2Fuploads%2Fdocuments%2Fdocs%2F21409_103eb11b3b6b3414eec845601d4bffd.docx&wdOrigin=BROWSELINK [žiūrėta 2022 m. kovo 13 d.].
88. Lietuvos Bankas. Vertybinių popierių požymių turinčių žetonų siūlymo gairės. 2019 m. sausio 21 d. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

https://www.lb.lt/uploads/documents/files/STO_gaires_pakartotinai_20190904.pdf

[žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

89. NATARAJAN H., KRAUSE, S., GRADSTEIN, H. Distributed Ledger Technology (DLT) and Blockchain [interaktyvus]. Washington: World Bank Group, 2017 [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<http://documents.worldbank.org/curated/en/177911513714062215/pdf/122140-WP-PUBLIC-Distributed-Ledger-Technology-and-Blockchain-Fintech-Notes.pdf> [žiūrėta

2022 m. kovo 15 d.].

90. Monero.how. A low-level explanation of the mechanics of Monero vs Bitcoin in plain English. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.monero.how/how-does-monero-work-details-in-plain-english> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

<https://www.monero.how/how-does-monero-work-details-in-plain-english> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

91. Malte Moser, Kyle Soska and others. An Empirical Analysis of Traceability in the Monero Blockchain. Cornellia University USA, 2018. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://arxiv.org/pdf/1704.04299/> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

92. Order Disapproving a Proposed Rule Change, U.S. SECURITIES AND EXCHANGE COMM'N (Mar. 10, 2017. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.sec.gov/rules/sro/batsbzx/2017/34-80206.pdf>. [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].

93. President's Working Group of Financial Markets, the Federal Deposit Insurance Corporation, and the Office of the Comptroller of the Currency. Report on Stablecoins. 2021. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

https://home.treasury.gov/system/files/136/StableCoinReport_Nov1_508.pdf [žiūrėta

2022 m. kovo 15 d.].

94. Statista. Number of cryptocurrencies worldwide from 2013 to February 2022. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą:

<https://www.statista.com/statistics/863917/number-crypto-coins-tokens/> [žiūrėta 2022

m. kovo 15 d.].

95. Stuart Harber and W. Scott Sorneta. How to Time-Stamp a Digital Document. 1991. Interaktyvus. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.allcryptowhitepapers.com/blockchain-white-paper/> [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].
96. U.S. Department of Justice. Report of the Attorney General's Cyber Digital Task Force. Cryptocurrency Enforcement Framework. 2020. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.justice.gov/cryptoreport> [žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.].
97. US Security and Exchange Commission. Office of Investor Education and Advocacy. SEC Pub. No. 153 (7/13). [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.sec.gov/files/ia_virtualcurrencies.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 8 d.].
98. World Bank: Bitcoin versus Electronic money 2014. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/455961468152724527/pdf/881640BRI0Box30WLEDGENOTES0Jan02014.pdf> [žiūrėta 2022 m. kovo 10 d.].
99. World economic forum, global future council of Cryptocurrencies. Crypto, what is it good for? An overview of cryptocurrency use cases December 2020. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Cryptocurrency_Uses_Cases_2020.pdf [žiūrėta 2022 m. kovo 15 d.].
100. Washingtonpost.com. [Interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/03/29/axie-infinity-cryptocurrency-hack/> [žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d.].

SANTRAUKA

Baudžiamoji atsakomybė už kriptovaliutų vagystę

Algirdas Kievišas

Magistro baigiamajame darbe analizuojama kriptovaliuta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 178 straipsnio kontekste. Pirmoje dalyje yra siekiama atskleisti kriptovaliutos sampratą analizuojant jos sąvoka, rūšis bei ypatumus. Kriptovaliuta nacionaliniuose ir viršnacionaliniuose teisės aktuose pačia bendriausia prasme yra apibūdinama kaip centrinės institucijos neišleista, autoritetingos valdžios institucijos nelaiduojama skaitmeninės vertės išraiška, kuri neturi aiškaus teisinio statuso, tačiau civilinių teisinių santykių dalyvių gali būti pripažinta tiek teisinių santykių objektu, tiek legitimia atsiskaitymo priemone už prekes ir paslaugas. Kiekviename analizuotame kriptovaliutos apibrėžime pastebėtas požymių pastovumas. Istoriniu požiūriu, tai nuo kriptovaliutos atsiradimo jos sąvoka einant metams į priekį vis buvo papildyta naujais aspektais. Definicijos turinį sudarantys elementai padėjo atskleisti kriptovaliutos, kaip dvidešimt pirmojo amžiaus fenomeno ypatumus.

Antroji baigiamojo darbo dalis analizuoja kriptovaliutą turtinio pobūdžio nusikalstamos veikos – vagystės kontekste. Nesant aiškaus teisinio statuso ar teisinių prielaidų, praktika rodo, jog per paskutiniuosiu 5 metu kriptovaliutų vagysčių skaičius išaugo kone 14 kartų. Lietuvos Respublikoje, kaip ir kitose užsienio valstybėse su kriptovaliutų vagystėmis yra mėginama kovoti turimomis baudžiamosios teisės priemonėmis. Kibernetinio pobūdžio prigimtis atskleidė, jog turimas nuosavybės teisės apsaugos mechanizmas, kuris iš esmės yra skirtas materialaus pobūdžio turtui, gali būti pritaikomas ir kriptovaliutų vagystei. Europos Sąjungos siekis integruoti kriptoturto rinką į tradicinę finansų sistemą gali dar nematyti iššukių teisėsaugos institucijoms kovojant prieš kibernetinius nusikaltėlius baudžiamosios teisės priemonėmis. Dėl šios priežasties baigiamojo darbo vienas iš pasiūlymų buvo Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse nusikalstamas veikas, kurių dalyku gali būti pripažinta kriptovaliuta, kriminalizuoti, kaip savarankišką nusikaltimą.

ANNOTATION

Criminal Liability for Theft of Cryptocurrency

Algirdas Kievišas

The Master's thesis analyses cryptocurrency in the context of Article 178 of the Criminal Code of the Republic of Lithuania. The first part of the paper is devoted to the concept of cryptocurrency, by analysing its definition, types and its unique features. Cryptocurrencies are defined in the most general sense by national and supranational legislation as a digital representation of not issued by a central authority, not backed by any national authority, which does not have a clear legal status, but which can be recognised by the participants in civil legal relations as both an object of legal relations and a legitimate means of payment for goods and services. Each cryptocurrency definition analysed revealed the consistency of characteristics. From a historical point of view, the concept of cryptocurrency has been added to over the years since its inception. The elements that make up the content of the definition have helped to highlight the unique characteristics of cryptocurrency as a twenty-first century phenomenon.

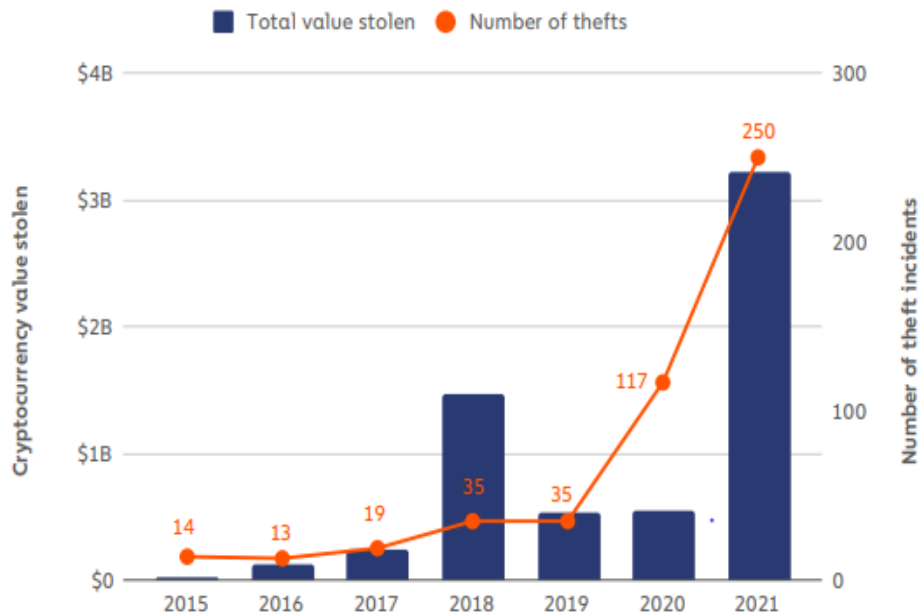
The second part of the thesis examines cryptocurrency in the context of the criminal offence - theft of property. In the absence of a clear legal status or legal preconditions, practice shows that the theft of cryptocurrencies has increased about 14 in the last 5 years. In the Republic of Lithuania, as in other foreign countries, attempts are being made to combat cryptocurrency theft by means of available criminal law and other legal instruments. The nature of cybercrime has shown that the existing mechanism of protection of property rights, which is essentially aimed at means of possession, can also be applied to cryptocurrency. European Union is dedicated to integrate the cryptocurrency market into the traditional financial system. As every new aspect it may also provide unprecedented challenges for law enforcement authorities in their fight against cyber criminals through criminal law. For this reason, one of the proposals of the thesis was to criminalise theft of the cryptocurrency as an independent offence in the Criminal Code of the Republic of Lithuania.

Statistika iš Chainalysis Inc. The 2022 Crypto Crime Report. Original Data and research into Cryptocurrency-based crime (February 2022)

More Than \$3 Billion Stolen in 2021 As DeFi Thefts Leap 1,330%

2021 was a big year for digital thieves. Throughout the year, \$3.2 billion in cryptocurrency was stolen from individuals and services – almost 6x the amount stolen in 2020.

Total value stolen and total number of thefts | 2015–2021

And that’s just part of the story: Approximately \$2.3 billion of those funds were stolen from DeFi platforms in particular, and the value stolen from these protocols catapulted 1,330%.

This shift toward DeFi-centric attacks doesn’t just sound pronounced—it looks like it, too. In every year prior to 2021, centralized exchanges lost the most cryptocurrency to theft by a large margin. But this year, DeFi platform thefts dwarfed exchange thefts by a factor of six.